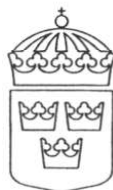

Riksdagens protokoll

1991/92:23

Tisdagen den 12 november

Kl. 14.30 – 16.44
18.00 – 18.36

Protokoll
1991/92:23

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Svar på frågor

Talmannen meddelande att *Karl-Göran Biörsmark* (fp) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom tjänstgöringen som ersättare upphört för *Lola Björkquist*.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 november.

3 § Svar på fråga 1991/92:76 om handläggningen av investeringsfondsärenden

Anf. 1 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Göte Jonsson har frågat statsrådet Bo Lundgren vilka åtgärder han ämnar vidta för att få snabba beslut om ianspråktagande av medel ur allmän investeringsfond. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Sedan den 10 januari 1991 gäller ett frisläpp av de allmänna investeringsfonderna som väsentligt utökar företagens möjligheter att utnyttja sina fondavsättningar. Därefter har vid två olika tillfällen frisläppet av investeringsfonderna utökats ytterligare. Detta har medfört att anhopningen av ansökningar till närings- och teknikutvecklingsverket, NUTEK, har mer än fördubblats jämfört med föregående år, från ca 5 000 ärenden 1990/91 till beräknat ca 10 000 ärenden 1991/92.

Enligt vad jag inhämtat från NUTEK var handläggningstiden under en kort period oacceptabel beroende på bl.a. omläggning av systemet och bildandet av NUTEK. En kraftsamling på NUTEK har gjort att handläggningstiden nu är ungefär 3–4 veckor.

Anf. 2 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret på frågan. Orsaken till att jag ställde frågan är att väldigt många företag och även näringslivsorganisationer har varit mycket irriterade över de långa handläggningsti-

derna när det gäller möjligheten att ta i anspråk medel ur allmänna investeringsfonder.

Ett företag som ansökte i mitten av juli månad fick besked i mitten av oktober månad när det gällde möjligheten att ianspråkta pengar som i princip är deras egna pengar, detta i ett läge då vi vet att vi av sysselsättnings-, konjunktur- och andra skäl vill ha näringslivsinvesteringar igångsätta så snart som möjligt.

Jag hoppas nu att handläggningstiderna förkortas mycket kraftigt. Personligen ställer jag mig frågan varför NUTEK över huvud taget skall behöva göra några mer ingående analyser i samband med att beslut fattas i dessa frågor. Man kan göra efterkontroller, och jag menar att en rimlig handläggningstid skulle vara maximalt 14 dagar för att "få loss" pengar ur allmänna investeringsfonder.

Jag tackar för beskedet och räknar med att det blir på det sätt som näringsministern säger: kraftigt förkortade tider. Min önskan är också att man skall försöka få ned tiderna ytterligare i förhållande till vad som sägs i svaret.

Anf. 3 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att handläggningstiderna har varit oacceptabelt långa. Jag kan försäkra att min uppfattning är den att det skall vara så kort handläggningstid som möjligt. Samtidigt måste man dock ha klart för sig att bildandet av det nya NUTEK har medfört betydande problem under just själva bildandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på frågorna 1991/92:81, 118 och 119 om turismen m.m.

Anf. 4 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Lennart Nilsson har frågat mig om vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att främja turismen i Sverige. Sigge Godin har frågat mig om vilka åtgärder som regeringen tänker vidta så att turismens betydelse för regionalpolitiken och arbetskraften inte ytterligare undergrävs. Vidare har Tage Pålsson frågat mig om på vilket sätt jag har för avsikt att stödja svensk turistnäring efter nästa budgetårs utgång. Jag besvarar dessa tre frågor i ett sammanhang.

Regeringen redovisade i förra veckan sin ekonomisk-politiska proposition som utgör grunden också för den nya näringspolitik regeringen avser att föra. Även propositioner om inriktningen av regeringens skattepolitik och småföretagspolitik har förelagts riksdagen i dagarna. De åtgärder som föreslås innebär att förutsättningarna för all näringsverksamhet stärks väsentligt bl.a. genom lindringar i beskattningen och avgiftsuttag. Utöver dessa åtgärder, som således också omfattar turistföretagen, kommer turistnäringen att ytterligare främjas genom regeringens förslag om en sänkt mervärdeskatt på hotell- och restaurangtjänster samt inrikes persontransporter fr.o.m. den 1 januari 1992. Det är regeringens uppfattning att de redovisade åtgärderna

med utgångspunkt i en ny ekonomisk politik är det enda sättet att skapa tillväxt och därmed varaktiga arbeten.

Inom regeringskansliet förbereds vidare ett förslag om utvidgning av systemet med nedsättning av sociala avgifter inom delar av det regionalpolitiska stödområdet som även kommer att gagna turistföretagen. Under ett års tid kommer persontrafiken på inlandsbanan att garanteras. Under året kommer regeringen, med hänsyn inte minst till turismen, att pröva olika långsiktiga lösningar för personbefordran längs aktuella sträckor, dvs. Mora – Östersund – Gällivare. Turismen i de regionalpolitiska stödområden som berörs med dessa förslag ges förbättrade förutsättningar.

Det är vidare regeringens uppfattning att det i första hand är turistbranschens eget ansvar att driva sina gemensamma informations- och marknadsföringsaktiviteter, utöver de förbättrade generella förutsättningar regeringens politik skapar. Sveriges turistråd föreslås bli avvecklat under nästa år och branschens egna organisationer ges möjligheter att överta för dem angelägna verksamheter med stöd av en statlig grundinsats om 50 milj.kr., detta förutsatt att branschen är beredd att bidra med samma belopp samt att stå för framtida kostnader. En motiverad näring med goda generella verksamhetsförutsättningar ger ökade möjligheter till främjad turism i Sverige. Jag förutsätter att turistnäringen och dess organisationer nu samordnar sina resurser för bl.a. marknadsföring och också koordinerar sina insatser. Min bedömning är att branschen själv borde vara bäst skickad för uppgiften snarare än ett statligt finansierat turistråd.

Anf. 5 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Om man skall säga någonting om svaret, kan man säga att det i varje fall ger ganska raka besked. Marknaden skall klara allting, och man skall inte bry sig om någonting. Det är litet märkligt, därför att Sverige nog blir det enda land i Europa – bortsett från Albanien – som inte har ett statligt organ som främjar turism.

I dag satsar vi skattebetalare tillsammans ungefär 120 miljoner. Därtill kommer en del medfinansierare som bidrar med 50 miljoner för att sälja Sverige. År 1990 besöktes Sverige ungefär av 1,5 miljoner tyskar. För varje krona en tysk ger ut går mellan 60 – 70 öre tillbaka till staten i form av skatter och avgifter. Man kan då fråga sig om inte staten har något ansvar för att utveckla den här verksamheten – inte minst utomlands – för att få hit turister.

Det finns småföretagare inom en rad olika områden i den här branschen som behöver hjälp med de delar som handlar om kunskap, information och som handlar om samordning och koordination av verksamheter som ingen egentligen vill betala för. Eftersom en stor del av skatter och avgifter dras in från turism, är det alltså en god affär för samhället att svara för en del av dessa kostnader. Jag hoppas därför – även om det är litet tunt i den här propositionen – att det finns möjligheter att ändra uppfattning, så att staten får ett ansvar för att få hit fler turister.

Vi vet att vi har ett underskott i valutareserven när det gäller framför allt turister, och vi behöver göra kraftanstängningar för att komma till rätta med de här problemen. Därför frågar jag än en gång ministern om inte staten har

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

något ansvar för att bidra till just de ekonomiska förutsättningar som kan skapas genom ett nationellt turistorgan.

Anf. 6 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret, som väl var ungefär vad jag hade väntat mig. Som sades tidigare andas svaret storskalighet. Det var raka puckar.

Jag vill också påstå att näringsministern i någon mån har missuppfattat frågorna. Han har i varje fall inte uppfattat min fråga riktigt.

De uppräknade åtgärderna är i och för sig okej, men det är inte tillräckligt för att få en samlad insats i vårt land beträffande den typiskt småskaliga men exportinriktade industri som turistnäringen i alla fall är. Beroende på hur man räknar kan man säga att turismen är en av våra allra största näringsgrenar. Ute i världen säger man att det är världens största näringsgren.

Jag sade att svaret andas storskalighet. Det är väl okej att man skall lösa problemen genom en sänkning av momsen, billiga transporter osv. Men det är en väldig spännvidd mellan de stora rese- och turistföretagen och de små familjeföretagen, som kanske framför allt arbetar ute i våra glesbygder. Vi måste göra något slags samordningsinsats och ha en instans som samlar och samordnar resurserna. Här har turistrådet sin uppgift. Jag får tydligen tolka statsrådets svar som att regeringen inte kommer att göra någonting för branschen i fortsättningen. Kan detta verkligen vara en riktig tolkning? Tidigare sades det att det i Europa var bara Albanien som inte ger statliga pengar åt verksamheten. I hela världen är det bara ett fåtal länder som inte satsar statliga pengar för en samordning när det gäller turismen. Jag vill än en gång fråga statsrådet: Tänker regeringen inte stödja turistnäringen med någon form av samordningsinsatser?

Anf. 7 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Även jag vill tacka statsrådet för svaret.

När man läser ett så intressant svar, där det bl.a. talas om en sänkning av skatterna och arbetsgivaravgifterna och om inlandsbanans fortlevnad, blir man som regionalpolitiker mycket glad. Det finns faktiskt mycket goda förutsättningar för svensk turism, inte bara i Norrlands inland utan också på andra håll. Då gäller det att intressera nya grupper, komma ut till nya länder och visa vilka möjligheter vi har. En före detta riksdagsman sade: Visa mörkret, kylan och eländet och exploatera det. Det är många som inte har upplevt detta. När jag ser på svaret tänker jag att det är osäkert om det är rätt tillfälle just nu att avveckla turistrådet.

Dels bör man se på det tillskott som herrarna före mig har talat om. Dels bör man också se vad EG och närmandet till den regionen kan innebära för Sverige. Dels bör vi se hur vi skall kunna utnyttja överkapaciteten inom turistnäringen på bästa sätt för att skapa inkomster åt staten. Dels måste man se på vad det hela har kostat i form av regionalpolitiska satsningar. Man borde på det sättet få tillbaka pengar till staten.

Jag tror att det finns många sätt att resonera på. Jag skulle helt enkelt vilja fråga statsrådet: Har statsrådet inte övervägt några andra insatser, innan ni

klippte till med det här förslaget? Enligt mitt sätt att se borde åtgärderna komma senare.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Anf. 8 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi har övervägt andra insatser och vi har tittat på vad det finns för förutsättningar. Men vi tror inte att det i första hand bör vara ett statligt organ som skall främja turismen. Enligt vår åsikt finns det andra metoder att ta sig fram. Vi noterar också att det finns ett antal olika organ som redan i dag arbetar med Sverige-bilden, den generella marknadsföringen av Sverige som nation. Det är inte bara ambassaderna och turistrådet som har arbetat med detta. Även Svenska institutet och Sveriges exportråd har gjort insatser. Vi har självfallet för avsikt att fortsätta med att arbeta för en positiv Sverige-bild utomlands. Vi tror att vi väl klarar detta inom de organisationer som blir kvar. Det behövs en rensning i den organisationsstruktur som vi har.

På torsdageftermiddag i denna vecka träffar jag representerar för olika turistorganisationer och branschorganisationer för att med dem diskutera konstruktiva lösningar, hur man skall kunna klara den interna marknadsföringen av denna bransch internt i landet. Jag tror att det är viktigt att branschen själv, som är målinriktad och som arbetar med de här frågorna, inte överlastar problemen på ett statligt organ som har blivit utomordentligt hårt kritiserat för sitt agerande tidigare.

Anf. 9 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att man diskuterar på vilket sätt ett nationellt turistorgan skall arbeta. Det märkliga är ju att det har varit en enmansutredning beträffande de här frågorna. Vidare har det varit en remissomgång. Näringsministern har ju haft chansen att ta del av de synpunkter som har kommit fram. Jag utgår ifrån, att om näringsministern lyssnar ordentligt på de branschföreträdare som han skall träffa på torsdag, kommer företrädarnas utgångspunkt att visa sig vara att det behövs något slags samlat organ; det ställs krav på att staten tar sin del av det ekonomiska ansvaret.

För att gå tillbaka till Tyskland vill jag säga att det finns en mängd saker som konsumenterna frågar om. Oavsett om det blir en ambassad eller ett turistråd i Tyskland som handhar frågorna kostar det pengar. Tar man bort ett expertorgan, måste man förstärka på exempelvis ambassader. I Tyskland förekommer det åtskilliga tusental förfrågningar på ett kontor.

Anf. 10 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Näringsministern sade att turistrådet har blivit utomordentligt starkt kritiserat. Jag kan hålla med om att det har förekommit en viss kritik. Det råder inget tvivel om den saken. Men kritiken har absolut inte kommit från de små företagen utan från de större drakarna i branschen. Det kan ha sina skäl det också.

I svaret står det för första gången på pränt att man föreslår avveckling. Detta har alltså inte sagts förut. Man har talat om att bidragen skall dras in, varefter det hela skulle få sköta sig självt.

Det var intressant att höra att statsrådet på torsdag skall träffa representerar för turistbranschen. Skulle man kunna tänka sig att tillsätta en ny ut-

redning? Enmansutredningen har kanske inte resulterat i någon riktigt bra lösning. I varje fall kunde det bli en ny översyn med ett försök att samordna de olika insatserna. Jag håller med om att det är fler än turistrådet som arbetar med att sälja Sverige. Hur ställer sig statsrådet till det som jag nu sagt?

Anf. 11 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Det kan mycket väl diskuteras om staten skall driva turistrådet eller inte. Man kan också diskutera på vilket sätt verksamheten kan effektiviseras. Jag tror också att det är nödvändigt med en effektivisering. Man kan exempelvis ombilda turistrådet till ett aktiebolag, varvid staten kan vara delägare och kanske också på sikt lämna det hela när läget blivit bättre. I den här situationen måste man se till att vi får tillbaka de turister som vi förlorar, enligt vad några har sagt tidigare. När statsrådet nu skall träffa företrädarna för branschen tycker jag att det är väsentligt att statsrådet verkligen poängterar att det här inte handlar om särintressena, att de skall styra det här. Här handlar det om en marknadsföring som är viktig för Sverige. Vi måste kunna knyta till oss nya intressenter, som också får uppleva den natur, miljö och de rekreationsmöjligheter som vi verkligen har i det här landet och som saknas i det övriga Europa.

Anf. 12 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att särintressena inte skall få fritt spelrum. Detta är inte alls avsikten. Vi tror dock inte att det är ett statligt turistorgan som skall klara den här typen av marknadsföring. Som jag sade tidigare tycker vi att det finns andra organ som på ett förtjänstfullt sätt kan klara att föra ut Sverige bilden på marknaderna och detta till en någorlunda hygglig kostnad. Vad vi vill ha är en generell politik internt i landet som skapar bättre konkurrensförutsättningar för turistnäringen. Detta har också gjorts genom förändringar i beskattningen, bl.a. av mervärdesskatten.

Varje bransch, nästan oavsett vilken, får sköta sin egen marknadsföring. Vi är beredda att marknadsföra Sverige. Vi är beredda att ge grundplåten till att branschen själv får förutsättningar att målinriktat söka möjligheter att stärka turisttillströmningen till Sverige. Men vi tror att branschen själv har de bästa förutsättningarna att klara detta.

Anf. 13 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag tror också att branschen har de största förutsättningarna att klara detta bäst. Men vad det nu handlar om är branschen Sverige, därför att staten och vi som medborgare har ju nytta av att tyskar, engelsmän och amerikaner kommer hit. Då har naturligtvis staten ett ansvar för att få hit dessa människor, bl.a. för att förbättra valutabalansen i vårt samhälle.

Det märkliga är det som nämndes här, nämligen att man i EG-länderna satsar mycket mer pengar än vi i Sverige någonsin har gjort på att utveckla samordnande organ för att främja turismen.

Jag vill bara konstatera att med den inställning som ministern har hoppas jag att jag nu kan få stöd av både folkpartiet och centern när det gäller att vi måste ha ett nationellt organ. Sedan kan man ju diskutera på vilket sätt man

skall jobba. Men de som jublar i detta sammanhang är ju våra konkurrenter, danskarna och norrmännen, när vi i Sverige avvecklar.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Anf. 14 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag fick inte något svar på min fråga om statsrådet kan tänka sig att tillsätta någon ny utredning eller i varje fall medverka till en sådan. I åtminstone detta sammanhang borde staten kunna göra en insats tillsammans med branschen för att försöka åstadkomma någon form av samordningsinsats, ett turistråd eller något annat, förhoppningsvis också med någon form av statligt stöd till administration och annat. Men det väsentliga i min fråga var: Finner statsrådet denna bransch så pass intressant att det finns ett sådant behov av samordning att detta kan vara av intresse och att det kan vara en plikt för staten att åtminstone leda en utredning?

Svar på frågor

Anf. 15 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Jag delar statsrådets uppfattning att näringen och branschen själv på sikt kan klara detta, men inte i dag. I dag finns inte några andra tillräckligt bra organ som kan fixa detta. När vi då befinner oss i ett brytningsläge, när det gäller att fylla våra anläggningar och att nå nya marknader osv., borde staten se till att denna verkliga grundplåt finns och att detta kommer i gång, att det fungerar bra och att marknaden och branschen kan ta över detta själva. Men jag tror att man i dag långsiktigt måste stötta denna näring annars förlorar staten massor av pengar som redan har investerats i denna näring och som är väsentliga, framför allt för våra glesbygder och kustbygder. Därför tycker jag att det var litet olyckligt att vi just i dag fick detta besked, även om jag, vilket Lennart Nilsson bör få besked om, delar statsrådets uppfattning att näringen på sikt säkert klarar detta själv.

Anf. 16 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Lennart Nilsson säger att staten har ett ansvar för att se till att det kommer turister till Sverige. Staten har, som jag ser det, ett ansvar att föra fram Sverige-bilden utomlands. Detta gäller inte bara turismen utan alla andra branscher när vi skall försöka se till att man får en positiv bild av Sverige, både när det gäller att besöka och att investera i.

Jag är inte beredd att tillsätta någon ny statlig utredning när det gäller turistnäringen. Jag är däremot beredd att diskutera med turistnäringens branschorganisationer för att försöka hitta en bra lösning för de samordningsinsatser som kan behövas inom landet. Då skall vi dock inte glömma att det redan finns sådana på lokal och regional nivå. Det är därför som vi har avsatt ett engångsbelopp på 50 milj. kr. som vi är beredda att använda för att få i gång denna samordning av turistinsatserna.

Vi i regeringen har valt att satsa statens medel på att generellt sett sänka turistmomsen och momsens på inrikes transporter, vilket innebär att alla turistföretag gynnas och att de har förutsättningar att bli mer konkurrenskraftiga. Det tror vi är ett bättre sätt än riktat branschstöd.

Anf. 17 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag tycker inte heller att det behövs någon ny utredning om detta. Men jag tycker att det är fel utgångspunkt att man först talar om att

man skall avveckla något och sedan resonerar med branschen hur man vill att det skall se ut. Egentligen borde näringsministern ha gjort tvärtom, nämligen att samla ihop näringsföreträdarna och resonera om hur man tillsammans skall kunna medverka till och förändra denna Sverigebild utomlands.

När näringsministern nu har kallat ihop dessa företrädare hoppas jag att han grundligt lyssnar på vad de har att säga. Jag utgår nämligen från att de anser att staten har ett ansvar bl.a. ekonomiskt med de kunskaper som finns, bl.a. i Sveriges turistråd, att bidra till att förändra denna Sverigebild. Då får man inte göra sig av med denna kunskap. Det finns nämligen en bred kunskap, oavsett vad man tycker om Sveriges turistråd, om turismen, dess förutsättningar och utvecklingsmöjligheter som man måste ta till vara och som ministern nu bränner om han inte tar chansen att lyssna på dessa näringsföreträdare.

Anf. 18 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag tolkar näringsministerns svar som att han vill se till att Sverige blir ett av de få länder i världen som inte har en samlande nationell och objektivt arbetande kraft som skall agera för konsumenter, press, återförsäljare och andra intressenter världen över. Det tycker jag är tråkigt, eftersom det vittnar om att man egentligen inte har insett vad denna bransch betyder för det breda och småskaliga näringslivet i vårt land, inte bara för de stora turistdrakarna.

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte torde kunna få något mer vettigt svar, och jag ber därför att få tacka för mig.

Anf. 19 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi har lagt fram ett förslag om avveckling av turistrådet. Då får vi en diskussion om vad vi vill och vart vi syftar. Vi tror inte på ett statligt turistråd. Vi tror på ett turistråd eller en turistsamordning som skall grundas på branschens egna organisationer och som skall arbeta målinriktat utifrån branschen. Vi tror att det ger det bästa resultatet och de bästa förutsättningarna att kostnadseffektivt lyckas.

Jag delar inte heller Tage Pålssons bild av vad jag sade om Sverigebild. Vi kommer att jobba med en positiv Sverigebild för att locka turister till Sverige. Det kan vi göra genom de organisationer som kvarstår. Både svenska institutet, exportrådet och ambassaderna kan skapa en positiv Sverigebild. Vi tror inte att denna ganska vildvuxna flora av organisationer behövs, utan vi tror att vi kan klara oss med denna koncentration, dvs. inget branschstöd utan generella förbättringar för alla de företag som jobbar. Det tror vi är den bästa lösningen.

Anf. 20 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag har förstått att hela utgångspunkten för ministern är av ideologisk karaktär. Bara för att Sveriges turistråd är ett statligt organ är ministern motståndare till det. Men poängen är ju att oavsett om det är statligt eller inte – om det skall vara det kan man alltid diskutera – är det min uppfattning att det behövs statliga pengar för att klara viktiga basuppgifter som Sveriges nation har för att klara denna Sverigebild. Då blir det intressant att

diskutera hur detta skall utformas. Och även om det står att man skall skjuta till 50 milj.kr. som en engångssumma budgetåret 1992/93, utgår jag från att ministern kommer att ändra sig på den punkten och se till att det finns medel för att klara de viktiga uppgifter som Sverige tillsammans med näringen har. Jag är inte så övertygad om att ministern kan få ihop den här näringen, eftersom campingägare och hotellägare är konkurrenter. Man vill ha tyskar till campingplatserna, och man vill ha tyskar till hotellen. Under de år som jag har arbetat med dessa frågor har jag lärt mig att det finns stora motsättningar mellan olika grupper inom denna bransch. Därför har vi som skattebetalare ett ansvar för att detta samordnas på ett riktigt sätt och att det skjuts till medel.

Anf. 21 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! I detta sammanhang har vi delade uppfattningar. Det är inte statens och skattebetalarnas ansvar att för varje bransch sköta samordningen. Vi arbetar med generella ekonomiska medel för att skapa bra förutsättningar för att alla Sveriges företagare skall kunna expandera och bli livskraftiga. Vi jobbar med en positiv Sverigebild utomlands för att locka både investerare och turister till Sverige. Det tror jag är den bästa modellen. Sedan skall vi gärna, som jag har sagt, hjälpa till med en engångssumma för att försöka få i gång branschens egna organisationer, på samma sätt som inom andra branscher, att jobba med turistfrågorna och branschspecifika frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1991/92:104 om sysselsättningen i Västerås

Anf. 22 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Yngve Wernersson har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att förhindra ett genomförande av beslut inom Outokumpu Copper, som uppges medföra nedläggning av vissa verksamheter, och att därigenom trygga sysselsättningen i Västerås.

Regeringens politik är att de enskilda företagen skall ta ansvar för och besluta om företagets utveckling. Staten skall inte styra utvecklingen i enskilda företag eller branscher. Uppgiften för staten är att ange de ramar och regler som behövs för att få till stånd en effektiv marknadsekonomi.

Givetvis utgår jag i detta sammanhang ifrån att utlandsägda företag tar ansvar för utveckling och sysselsättning i samma utsträckning som andra företag vid genomförande av nyinvesteringar och vid struktureringar och neddragningar.

Den nya regeringens ekonomiska politik och näringspolitik syftar till att skapa ett bättre näringsklimat och tillväxtförutsättningar som främjar landets utveckling. Samtidigt måste produktionsförmågan i olika regioner tas till vara och utvecklas. Goda förutsättningar för företagen är därför av avgörande betydelse för att främja sysselsättningen och säkra välfärden.

Anf. 23 YNGVE WERNERSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret även om jag är långt ifrån nöjd. Statsrådet utgår från att utlandsägda företag tar ansvar för sysselsättning och utveckling i Sverige. När det gäller Outokumpu Copper kan konstateras att så inte är fallet.

Företagets egna kalkyler visar att man väljer det sämsta ekonomiska alternativet. Ett skäl är att man skall rädda bolaget i Spanien från konkurs genom att flytta moderna maskiner från Sverige till Spanien. T.o.m. september i år gick valsverket i Västerås med vinst. Förutsättningarna är de bästa i Sverige. Det är av andra skäl som verksamheten flyttas. Därför behövs det aktiva åtgärder från regeringen, och det förväntar sig de anställda.

Anf. 24 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Outokumpu Copper är ett utlandsägt företag med ett dominerande ägande från finska staten. Vi förutsätter att ägaren tar det ansvar som den anser vara riktigt och gör de ekonomiska överväganden som är riktiga för företaget och som kan trygga sysselsättning och utveckling i företagsgruppen totalt sett. Jag har inte någon anledning att tro att ägaren har något horn i sidan till just Västerås och på det sättet skulle vilja genomföra nedläggning just där av några mycket underliga skäl. Jag förutsätter att ägaren fattar erforderliga och riktiga företagsekonomiska beslut som tryggar företagets utveckling på bästa sätt.

Anf. 25 YNGVE WERNERSSON (s):

Fru talman! Jag vill fråga statsrådet vilka åtgärder han tänker vidta om Outokumpu Copper inte fattar sina beslut i enlighet med företagsekonomiska kalkyler utan fattar dem av andra skäl.

Chefen i den finska koncernledningen sade i ett TV-program i lördags att medbestämmandeavtal i Sverige inte har något att tillföra utan bara fördröjer besluten. Med den inställningen behöver de anställda stöd av politiker för att tillvarata sina intressen.

Facket har fått nej till att träffa koncernledningen i Finland. De har också fått nej till en förfrågan att få en resa betald till en sådan träff i Finland. Ett bättre näringsklimat i Sverige löser inte dessa problem.

Anf. 26 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Ett bättre ekonomiskt klimat ger väsentligt bättre förutsättningar för företag att konkurrera. Vi är *inte* betjänta av att starta någon industristödspolitik, och vi kommer *inte* att fatta beslut om att det behövs ett politiskt medgivande för nedläggning av en verksamhet som företagsledningen icke anser det vara värt att driva vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 27 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Birgit Henriksson har frågat mig vilka slutsatser jag drar av en utvärderingsrapport, nyligen publicerad av SIDA, angående det svenska småindustristödet till Tanzania.

Rapporten utvärderar hela det svenska småindustristödet till Tanzania, som startade år 1975, och jämför de tre kanaler som funnits för stödet. Dessa är ett systerindustristöd, ett hyr-/köpsystem för utrustning samt ett creditsystem för småföretagare. Det totala svenska stödet har uppgått till 400 milj.kr. i löpande priser, varav 260 milj.kr. har gått till systerindustristödet. Systerindustristödet har omfattat 34 tanzaniska företag, medan småindustristödet i stort har gått till 1 300 företag i Tanzania!

Frågeställaren påstår att 90 % av biståndsmedlen utgjort ett återflöde till Sverige. Om man läser rapporten finner man att konsulterna säger att de "gissar att 80–90 %" av biståndet till hela småindustristödet gått tillbaka till Sverige.

Rapporten är intressant, så till vida att man försöker mäta kostnadseffektiviteten av småindustristödet till Tanzania. Det är dock en *relativ* rapport i bemärkelsen att man drar slutsatser om systerindustristödets effektivitet i jämförelse med hyr-/köpsystemet resp. creditsystemet. De två sistnämnda anses vara kostnadseffektiva i jämförelse med systerindustriprogrammet.

Småindustristödet har haft flera positiva effekter för Tanzania. Stödet har medfört ökad sysselsättning, skapat en entreprenöranda och inneburit överföring av kunskap och teknologi. Genuina kontakter har skapats mellan tanzaniska företag och svenskt näringsliv. Systerindustristödet medförde också att man bröt igenom den inneboende skepsis mot privat ägande som fanns i Tanzania i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet.

Min slutsats är dock att systerindustristödet har varit kostsamt. En oberoende heltäckande utvärdering av stödet borde ha gjorts på ett tidigare stadium i början av 1980-talet, som grund för ett ställningstagande om eventuellt fortsatt stöd.

Man kan med rätta ifrågasätta om gåvobistånd bör användas för att starta företag. En satsning på samriskföretag, vilket redan skett för två av de 34 företagen, vore att föredra.

Min slutsats är därför att denna typ av bistånd bör gå över till SWEDECORP, den nya biståndsmyndigheten för näringslivsbistånd, och att insatserna, förutom särskild kunskapsöverföring, får formen av riskkapitalsatsningar.

Det faktum att Tanzania sedan fem år tillbaka genomför ett ekonomiskt reformprogram i rörelse mot marknadsekonomi innebär att förutsättningarna för stöd till näringslivsutveckling avsevärt förbättras.

Anf. 28 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka biståndsminister Alf Svensson för svaret.

Sedan jag ställde min fråga har även riksdagens revisorer riktat viss kritik

Svar på frågor

Svar på frågor

mot att riksdagen har för liten kontroll eller styrförmåga vad gäller biståndsinriktningen.

Det är oerhört viktigt att bistandsfrågorna behandlas på rätt sätt. Svenskar, som i dag anmodas dra åt svångremmen, får inte bibringas uppfattningen att det hela går slentrianmässigt eller att vi inte följer upp, utvärderar och reviderar bistandsprojekt om vi anser att det behövs.

Jag är mycket medveten om att man när det gäller frågor om bistånd av så här skilda slag och som går till så vitt skilda länder ibland hamnar fel. Men det gäller att snabbt, betydligt snabbare än som i dag är fallet, kunna göra korrigeringar och lägga om kursen. I det avseendet är vi tydligen helt överens.

Nyligen, när en del av riksdagens ledamöter var inbjudna till SIDA för att bli informerade om verksamheten, förklarade man faktiskt att man inte hade uppfattat några nya signaler över huvud taget angående biståndsinriktning m.m. Det gjorde mig påmind om systerindustriprogrammet. Flera gånger har brister påtalats, men SIDA har bara kört vidare. Jag tycker att det vore tragiskt om man skulle behöva lägga ner programmet. Ja, det är den enda kommentar som vi har hört. Då kan man fråga sig för vem det vore tragiskt – för dem som arbetar med detta eller för vilka?

Därför vill jag fråga statsrådet Alf Svensson om han är beredd att agera, och då naturligtvis inom de ramar som gäller, för att t.ex. överföra verksamhet av dylikt slag till SWEDECORP. Jag vill dock också säga att jag anser att det är positivt att man har lyckats bryta igenom den skepsis mot privat ägande som byggts upp under en lång tid av socialism. På många punkter är vi således överens.

Anf. 29 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det gläder mig att höra detta. Jag är naturligtvis mycket angelägen om att vi gör vårt yttersta för att man på u-avdelningen inte uppfattar oss så, att vi struntar i alla impulser och all den kritik som kommer. Jag tror att det är väldigt betydelsefullt att vi tar åt oss när det gäller sådan kritik. Vi måste lyssna till vad som sägs. Dessutom måste vi göra vad vi kan när det gäller att komma till rätta med de fel som finns.

Vidare är jag glad över det som sägs här om att insikten finns om att fel kommer att begås och om att vi kommer att misslyckas. Men vi skall inte låta felen passera under en så lång period som i detta fall utan att reagera. Meningen är, som jag sagt i mitt svar, att vi skall försöka få över den här typen av verksamhet till SWEDECORP.

Sedan vill jag ännu en gång understryka att det finns ett värde i att få sagt att det händer en del också i Tanzania. Nyereres politik med "ujamabyar" låste fast landet i ett planekonomiskt system, vilket naturligtvis omöjliggjort vad vi i den nya regeringen strävar efter. Jag tänker då bl.a. på de impulser och, skulle jag vilja säga, mycket klara signaler som vi har skickat vidare och som jag hoppas också har nått SIDA.

Nu är en annan tingens ordning på gång också i Tanzania. Låt oss glädjas över det!

Anf. 30 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jag är glad över och tacksam för detta svar, biståndsministern, och jag hoppas mycket på att man snabbare skall gå in med åtgärder. Jag hoppas alltså att man, när man ser att det blir fel, snabbare rättar till det hela. Jag tar det som ett löfte för framtiden att så blir fallet.

Jag är, som sagt, helt och fullt på det klara med att misstag begås. Det ligger nästan i sakens natur att det blir så när man kommer ut på okänd mark. Det var också problemet med det tidigare låsta landet. En fungerande by eller grundstruktur förstördes ju. Om det som här gjorts har bidragit något, är det okej. Men låt oss se till att inriktningen för framtiden förändras! Jag tackar alltså för svaret.

Anf. 31 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag frågade mig naturligtvis också omgående varför ingenting har skett under tiden från 1975 och fram till nu. Jag vill ha sagt här i kammaren att det har gjorts utvärderingar, dock inte så specifika sådana som just den här. Det har gällt hela småindustrisatsningen, från många olika länders sida till förmån för Tanzania. Det utgör i och för sig inte något försvar för att det här arbetet inte har gjorts tidigare. Men det kanske något förklarar varför det har tagit så lång tid som det har gjort. Heltäckande utvärderingar har alltså gjorts avseende hela småindustrisatsningen när det gäller Tanzania. Det var bra att den här aktuella åtgärden vidtogs. Sedan skall vi komma ihåg att det var SIDA som tog initiativ i det sammanhanget – det har kanske inte alltid framgått.

Vidare gladde mig just formuleringen att det ligger i sakens natur att misstag begås.

Anf. 32 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jo, det måste vi ändå sägas vara överens om. Men just det faktum att det tidigare förekommit flera signaler – det gäller då många små utvärderingar och överslag – som hela tiden har pekat mot att det hela håller på att gå galet och att pengarna inte har avsedd effekt. Det som jag tycker är tragiskt är att man då inte snabbt har kunnat, eller velat, gå in med åtgärder. I stället har man haft inställningen att det är synd att avbryta ett projekt som man tycker är bra.

Anf. 33 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag vill bara säga att jag tror att man har haft insikt här. Men man har hoppats och önskat, och det tror jag att vi gör litet till mans och litet för länge ibland.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1991/92:109 om distributionen av hjälpsändningar till Baltikum

Anf. 34 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Bengt Dalström har frågat mig om regeringen omgående kan lösgöra biståndspengar för att hjälpa till med de transportproblem som finns i Baltikum.

Det svenska biståndet till Central- och Östeuropa syftar till att stödja demokratiseringsprocessen, underlätta övergången till marknadsekonomi samt bidra till en förbättring av miljön. Merparten av det bilaterala biståndet handläggs av BITS och ges främst i form av kunskapsöverföring. SIDA stödjer enskilda organisationers insatser. Jag vill också nämna möjligheterna till näringslivsbistånd genom SWEDECORP, som kan främja investeringar i Central- och Östeuropa.

Utöver detta mer långsiktiga bistånd finns det en beredskap för att ge katastrofhjälp till länderna i Central- och Östeuropa om en akut nödsituation skulle uppstå. Humanitära insatser har redan gjorts i Rumänien, Albanien och Jugoslavien. Utvecklingen i vårt närområde följs noggrant. Hittills har en direkt katastrofsituation i Baltikum kunnat undvikas.

Låt mig så gå till Bengt Dalströms fråga om problemen i hamnarna i Baltikum, som försvårar distributionen av hjälpsändningar. Enligt den information som vi fått kan problem uppkomma i samband med brister i tullhanteringen av gods, dålig säkerhet i hamnarna, begränsade lagermöjligheter m.m. Jag vill här särskilt påpeka att vi har goda kontakter med regeringarna i Baltikum. Om det i dessa kontakter skulle visa sig att det behövs insatser för att förbättra distributionssystemet kan, sådana projekt övervägas. BITS har redan bistått de baltiska staterna på transportområdet.

Anf. 35 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Men jag måste nog uttrycka en viss besvikelse över att regeringen i nuläget trots allt inte är beredd att hjälpa Baltikum med tanke på det nödläge som är. En mängd livsmedel och andra förnödenheter ligger uppenbarligen kvar och förstörs i hamnarna – detta sagt på basis av information som regeringen i dag säger sig ha fått.

Mot den bakgrunden vill jag anknyta till vad som står i en ledarartikel i Svenska Dagbladet i dag:

”Däremot är det troligt att ett renodlat och i tiden begränsat katastrofbistånd skulle fungera. Det skulle fylla en viktig funktion genom att brygga över perioden fram tills dess de baltiska regeringarna har försörjningsläget under någorlunda kontroll.

För det är just nu, och något år framåt i tiden, som de baltiska staterna är i ett verkligt behov av utifrån kommande hjälp. Får de inte den hjälpen, är risken stor för att den politiska och ekonomiska situationen blir så pass instabil att utvecklingen på sikt hotas.”

Med anledning härav och med anledning av min tidigare framställda fråga

vill jag ge uttryck för förhoppningen att statsrådet är beredd att ytterligare informera sig om läget genom att ta emot en representant från transportministeriet i Lettland, vilken avser att komma hit nästa vecka tillsammans med den aktuella näringslivsrepresentanten i Sverige. Det är mitt önskemål, och jag undrar om statsrådet är beredd att uppfylla detta.

Anf. 36 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag kan försäkra Bengt Dalström om att vi, när vi fick den här frågan, informerade oss grundligt om situationen i Estland och, i synnerhet, i Lettland. Vad man där har påtalat är onekligen vissa bekymmer i hamnarna, som främst beror på att de som tidigare var vana vid att förtulla och klarera varor, alltså sovjetiska medborgare, nu har lämnat området. De här båda länderna har ännu inte så att säga egna utbildade tullkontrollörer. Dessutom har man bekymmer, enligt information som vi har fått, med bl.a. kriminaliteten.

Men viljan från vår sida att ställa upp är helt entydig. Erforderliga kanaler finns också. Det är dock inte detsamma som att det inte skulle finnas några svårigheter, och då från både svensk och baltisk sida – från baltisk sida när det gäller att administrera just den problemsituation som har uppkommit med tanke på att de Sovjetmedborgare som tidigare hade hand om dessa saker nu, som sagt, har lämnat landet.

Anf. 37 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! Jag har, herr statsråd, fått information från en företagare som personligen har besökt hamnarna i området, och då i synnerhet i Lettland, för att konstatera hur läget är. Den här mannen har kontakter med transportministeriet och konstaterar att liggande hjälpsändningar och förnödenheter i högsta grad är beroende av möjligheterna att transportera dessa varor i landet. Det saknas alltså transportfordon, släpvagnar, trailrar osv. – saker som det svenska näringslivet skulle kunna bistå med. Det är den sortens hjälp som man vill diskutera och möjliggöra genom kontakter med herr statsrådet.

Anf. 38 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag menar att det går att hjälpa till här, om det nu är just nämnda hjälpbehov som är mest akuta. Vi har från de här ländernas regeringar fått beskedet att det i första hand kanske är andra insatser som behöver göras. Man klarar alltså inte av att tullklara varor. Men det viktiga, Bengt Dalström, är att vi är överens om att hjälpa till, och det är vi uppenbarligen.

Anf. 39 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:113 om Iran och de mänskliga rättigheterna

Anf. 40 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat utrikesministern om regeringen avser att i FN-sammanhang agera i fråga om de mänskliga rättigheterna i Iran.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Inledningsvis vill jag klargöra att den iranska regeringen inte har vänt sig till den svenska regeringen och begärt att den skall stoppa den iranska motståndsrörelsen Mujahedins aktiviteter i Sverige.

Främjandet av mänskliga rättigheter och kritik av brott mot dessa är en viktig del av svensk utrikespolitik. Regeringen hävdar Sveriges ståndpunkt i fråga om mänskliga rättigheter i bilaterala kontakter, i internationella fora och på sätt som övrigt befinns lämpligt. Så är även fallet med Iran.

FNs kommission för de mänskliga rättigheterna behandlar MR-situationen i Iran sedan år 1982. Kommissionen beslöt år 1984 att tillsätta en särskild representant för att granska Iran. Denne avger varje år en rapport till kommissionens möte i februari–mars.

Som nybliven medlem av kommissionen gick Sverige i början av år 1989 för första gången in som medförslagsställare beträffande kommissionens Iran-resolution, som gav uttryck för kritik beträffande MR-situationen i landet.

Den särskilde representanten har besökt Iran två gånger under år 1990 för att rapportera om MR-situationen där. Av den senaste rapporten som lades fram vid kommissionens möte februari–mars 1991 framgår att situationen i Iran kräver fortsatt FN-granskning. Den särskilde representanten pekar särskilt på det stora antalet avrättningar. Omständigheterna kring dessa är ibland att betrakta som tortyr. Den iranska strafflagen behöver reformeras och då främst när det gäller dödsstraffets tillämpning. Allvarliga ingrepp i yttrande- och församlingsfriheten består.

Eftersom regeringen i Iran ansåg att fortsatt granskning inte var nödvändig gjordes från iransk sida under kommissionsmötet starka försök att avsluta den särskilde representantens uppdrag. Efter intensiva förhandlingar mellan Iran och den traditionella förslagsställargruppen, inkl. Sverige, antog dock kommissionen en resolution med innebörden att representantens mandat förlängdes med ytterligare ett år.

Sverige är fr.o.m. år 1992 inte längre medlem av FNs kommission för de mänskliga rättigheterna. Den svenska regeringen avser icke desto mindre att aktivt verka för att situationen på de mänskliga rättigheternas område i Iran även i fortsättningen kommer att uppmärksammas i FN.

Anf. 41 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Det är mitt i allt mörkret något glädjande att det i alla fall inte finns någon formell framställan om att man skall vidta åtgärder i Sverige mot den iranska motståndsrörelsens eventuella aktiviteter. Men hela andan i de utspel som förmodligen sker via presskonferenser är en fortsättning på det arbetssätt som man använde när man utfärdade

dödsdomen över Salman Rushdie. Det är en, enligt internationell rätt, oacceptabel arbetsstil.

Vi har en lång rad rapporter, från Amnesty och andra folkrättsorganisationer, som pekar på att Iran är det land där flest avrättningar sker. Det är fler än i Kina, som har en mycket större befolkning, och där man också flitigt använder avrättningar. Man har under rättegångar inte tillgång till försvarsadvokater. Man får inte använda vittnen för sin sak. Anhöriga underrättas ej osv.

I fjol greps 20 framstående regimkritiker, som skrivit brev till regeringen och klagat på situationen samt framhållit de mänskliga rättigheterna. Nyligen har nio av dessa dömts till fortsatt fängelse. Många är äldre och svaga och skulle egentligen ha frigivits av hälsoskäl om inte annat. Naturligtvis är detta en fullständigt oacceptabel situation.

Jag hade hoppats att det av svaret skulle ha framgått att regeringen nu har instruerat den svenska delegationen i FN att kraftfullt göra en sista insats för de mänskliga rättigheterna i Iran, nu när Sverige går in på slutvarvet av sitt medlemskap i kommissionen för de mänskliga rättigheterna.

Anf. 42 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Bengt Hurtig och jag är helt överens om att situationen i Iran är outhärdlig för många. Det är alldeles korrekt att avrättningarna är många. Jag har statistik med mig här som, om man jämför de första sju månaderna 1990 med de första sju månaderna 1991, visar en dramatisk ökning av avrättningarna. 1990 handlade det om 203 avrättningar, 1991 om 647. Bengt Hurtig kan få denna statistik av mig efteråt.

Men jag vill också säga att den svenska regeringen tar upp detta gång på gång och är ivrig när det gäller att tala om för den iranska regeringen att vi inte accepterar deras sätt att hantera MR-frågor. Senast ett sådant åsiktsutbyte ägde rum var när chefen för rättsavdelningen i iranska utrikesministeriet besökte Sverige i början av oktober i år. Då togs detta upp, och vi kommer att fortsätta. Var förvissad om det.

Anf. 43 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag kan ändå konstatera att någon särskild instruktion om att agera kraftfullt under det nu pågående mötet i generalförsamlingen inte har getts. Om jag förstår saken rätt utvecklar vi våra kommersiella och ekonomiska förbindelser med Iran. I andra sammanhang har det från regeringens sida betonats att det ibland kan vara ett riktigt initiativ att hålla tillbaka det ekonomiska och kommersiella utbytet med regimer som kraftfullt förgriper sig på de mänskliga rättigheterna. Men några sådana initiativ från regeringen har jag inte heller kunnat notera.

Avser regeringen att ta något initiativ i dessa avseenden?

Anf. 44 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det här är en principfråga som vi kan resonera mycket länge runt. Om vi håller oss till Iran, kan vi trots allt konstatera att man öppnat sig för kontakter på ett helt annat sätt på sistone än vad som var fallet för några få år sedan. Det är, som någon uttryckte det, en intensiv besöksdiplomati.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Iranierna själva har faktiskt också anordnat ett seminarium om mänskliga rättigheter. Vad det nu hade för verkan kan vi naturligtvis ha olika uppfattning om. Men det finns en spänning mellan olika grupper inom den iranska regeringen och staten. Personligen tror jag att det vore fel av oss att dra oss därifrån. I stället bör vi finnas där och försöka påverka.

Anf. 45 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Vi må ha delade meningar om detta. I vissa sammanhang tror jag att en återhållsamhet i de kommersiella relationerna kan vara en värdefull markering.

Ibland säger man att utvecklingen går åt rätt håll, det blir bättre och bättre, man blir mer öppen. Samtidigt växer oppositionen inne i Iran. Det förekommer demonstrationer och öppen kritik, som jag tidigare nämnde. Det ger en tendens till att regimen blir brutalare och brutalare av rädsla för oppositionen. Det är naturligtvis förklaringen till att förtrycket, enligt många bedömare, har ökat under 1991. Därför anser jag att det skulle vara angeläget om regeringen gjorde en kraftfull markering när det gäller de kommersiella förbindelserna.

Anf. 46 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Vår bedömning är den att det klokaste och mest effektiva vi kan göra är att rakryggat fortsätta påtryckningarna inom FNs kommission för de mänskliga rättigheterna och där försöka ena nationer i ställningstaganden för MR-frågor, bl.a. i Iran. Det enhetsarbetet har inte alltid varit så lätt. Men det är trots allt nödvändigt för att man skall nå resultat. Det är, fru talman, min uppfattning att vi där inte får svikta.

Anf. 47 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Det är naturligtvis ett oerhört väsentligt arbete man bedriver via FN och dess MR-kommission. Jag vill naturligtvis att man om möjligt skall öka intensiteten i det arbetet.

Men oppositionen i Iran har riktat kritik mot det resultat som den här observatören har kommit fram till. Man anser att han delvis har blivit manipulerad av de iranska myndigheterna. En breddning av aktiviteterna när det gäller Iran, som är ett särskilt svårt fall, tycker jag vore välkommet.

Anf. 48 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig säga att jag har mycket stor förståelse för att oppositionen inte är nöjd. Hur skulle den kunna vara det. Men vi får heller inte glömma att de officiella myndigheterna i Iran stred tappert för att bli av med observatören. Det är också ett tecken, Bengt Hurtig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 49 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig varför jag inte är beredd att ingripa för att lindra verkningarna för skadedrabbade sakförsäkringstagare hos Försäkringsbolaget Njord och vilka långsiktiga åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förhindra ett upprepande.

Den främsta orsaken till Njords konkurs tycks vara att bolaget underlåtit att teckna återförsäkring för större kreditgarantiåtaganden som bolaget tvingades infria.

Omedelbart efter Njords konkurs tillsatte regeringen en utredningsman (Fi 1991:05) som skall utreda vissa frågor om kreditförsäkring och återförsäkring av kreditförsäkring. Utredningen skall redovisas före utgången av februari 1992. Vidare utreder finansinspektionen vad som har hänt i det aktuella fallet. Finansinspektionens utredning beräknas vara klar i slutet av november 1991.

Det är oundvikligt att ett företags konkurs leder till negativa verkningar för fordringsägarna. Det gäller lika väl vid denna konkurs som vid andra konkurser.

Jag beklagar självfallet de enskilda försäkringstagare som drabbats av Njords konkurs, men det har hittills inte framkommit några omständigheter som talar för att staten bör ersätta dem för förluster i anledning av Njords konkurs.

Birger Andersson har också frågat vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förhindra att något liknande inträffar i framtiden. Såvitt avser kreditförsäkring ingår frågor av det slaget i det uppdrag som lämnats den av regeringen tillsatta utredningsmannen. Mera allmänt kan det konstateras att det i många medlemsstater inom EG finns garantisystem av olika slag till förmån för försäkringstagare i händelse av ett försäkringsbolags konkurs. I betraktande av vad som nu inträffat med försäkringsbolaget Njord kan man överväga om inte ett liknande system skulle ha en funktion att fylla även i Sverige. Jag är dock inte beredd att nu ta ställning till vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att förstärka försäkringstagarnas ställning. Det kan finnas anledning att återkomma till frågan när resultatet av finansinspektionens och den särskilda utredningsmannens arbete föreligger.

Anf. 50 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Min fråga berör det aktuella problemet med Njords konkurs. Den gäller också, som statsrådet mycket riktigt sade, vad vi kan göra för att förhindra ett upprepande.

Försäkringsbolaget Njord var ett ungt försäkringsbolag med tre separata avdelningar: sakförsäkringar, borgens- och kreditförsäkringar och den tredje avdelningen var internationell återförsäkring. Det är alltså sakförsäkringarna som jag har tagit upp i min fråga.

Det finns exempel på företagare som har tecknat försäkring. De har betalat sina premier i laga ordning. De har trots sig ha ett fullgott skadeskydd.

Det har inträffat bränder, svåra bränder i vissa fall. Försäkringsbolaget har gått i konkurs, och de som är försäkringstagare har alltså inte fått ut någon ersättning för inträffade skador.

Statsrådet och jag är säkert överens om att det är de små och medelstora företagen som vi måste bygga den ekonomiska utvecklingen på i Sverige. Jag skulle inledningsvis vilja fråga statsrådet om han anser att de sakförsäkringar som företagen har tecknat har gett ett fullgott skydd. Dessutom skulle jag vilja ställa ytterligare en fråga: Hur skulle de drabbade sakförsäkringstagarna ha kunnat gardera sig mot denna utomordentligt ovanliga händelse? Ett försäkringsbolags konkurs – det var 70 år sedan en liknande händelse inträffade.

Anf. 51 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är överens med Birger Andersson om att småföretagen är en ryggrad i svensk ekonomi redan i dag. De är en utvecklingsfaktor som vi måste skapa bättre arbetsvillkor för. Det är ett av skälen till regeringens förslag på olika områden.

Här är det fråga om ett enskilt företag som har gått i konkurs. Liksom i olika sammanhang när företag går i konkurs kan fordringsägare av olika slag komma att bli skadelidande. Det är en ofrånkomlig och beklaglig följd av konkurser.

Frågan är om staten har något ansvar i det här sammanhanget. Den slutsats som jag och regeringen har dragit är att det inte finns någonting som visar att staten skulle ha ett ansvar. Det skulle i så fall inte enbart gälla dessa mindre företag. Det skulle gälla samtliga fordringsägare i konkursen.

Anf. 52 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag skall be att få läsa ett par rader ur Njords årsredovisning: "NJORD har under året fortsatt sin kraftfulla tillväxt inom alla verksamhetsgrenar." Litet längre ned står:

"Med de stora svängningar på marknaden som förevarit under 1990, där flera svenska försäkringsbolag fått vidkännas stora sänkningar av sitt konsolideringskapital har NJORD lyckats öka sitt."

Jag förstår mycket väl varför inte statsrådet svarade på min fråga om hur sakförsäkringstagarna skulle ha kunnat gardera sig. Jag har mycket svårt att hitta något svar på den frågan. Kan statsrådet återkomma och ge mig ett svar i något av de följande inläggen vore jag tacksam. Här finns nämligen företrädare för försäkringsbolaget, här finns sakförsäkringstagare som anser att det borde tillsättas en opartisk utredning. Det beror bl.a. på att det bland revisorerna finns en revisor som tillhör finansinspektionen.

Jag skulle vilja fråga: Är statsrådet beredd att tillmötesgå denna begäran från försäkringsbolagets företrädare och från sakförsäkringstagare, att tillätta en opartisk utredning?

Anf. 53 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är två frågeställningar. Låt mig beträffande den första återigen säga att det inte är möjligt för staten att gå in och i olika konkurssituationer hålla dem som drabbas skadeslösa. Det är fullkomligt omöjligt,

och det är jag övertygad om att Birger Andersson och jag är överens om. Detta är en besvärlig situation för många mindre företag. Det är beklagligt. Det tror jag också att vi är helt överens om.

Beträffande de utredningar som företas räknar jag med att finansinspektionens internutredning kan föredras för mig inom kort. När det sker kommer jag naturligtvis att värdera den utredningens resultat och vidta de eventuella åtgärder som kan bli nödvändiga.

Anf. 54 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vet inte om statsrådet har uppfattat att detta är en speciell fråga. Det gäller ett försäkringsbolag, en händelse som väl ingen av oss minns har skett tidigare. Det var 70 år sedan det senast hände.

Om vi har tagit en skadeförsäkring, har vi väl alla räknat med att vi har ett fullgott försäkringsskydd. Jag har exempel på ett par företag som har råkat särskilt illa ut. Det ena företaget har ca 80 anställda. Det är det helt dominerande företaget på orten. Totalt för de två företag som jag har tagit upp rör det sig om ca 7 milj. kr. Ur statens synpunkt är det en liten summa, men för de här företagen kan det vara helt avgörande för att de skall kunna leva vidare. Om de skulle komma på obestånd, kan det komma att kosta staten mycket mer i förlängningen. Därför vill jag vädja till statsrådet att regeringen måtte ta upp frågan på nytt, i synnerhet för de här två företagen som har drabbats extra hårt, samt att man även väger in sysselsättningspolitiska aspekter i frågan.

Anf. 55 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Detta är inte fråga om viljan att stötta de företag som är berörda. Alla beklagar vi deras situation. Jag är väl underrättad om vad som har inträffat. Jag är väl underrättad om deras speciella situation. Här är det fråga om huruvida staten skall gå in utan anledning och ersätta företag som har drabbats i en konkurs. Det är en fråga med generell verkan och av principiellt mycket stor betydelse. Det är inte fråga om bara tre företag. Det är alldeles uppenbart att skulle staten gå in och göra ett särskilt åtagande i de här fallen gäller det samtliga fordringsägare. Det får också verkan på många andra fall där man kan anse att det är oskäligt att enskilda drabbas. Här är det fråga om huruvida staten skulle ha kunnat ha ett delansvar. Ingenting tyder på detta. Det finns alltså ingen anledning och ingen möjlighet för regeringen att göra något undantag från de principiella riktlinjer som kan gälla i det här sammanhanget.

Anf. 56 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är väl medveten om att detta är ett s.k. blandat försäkringsbolag. Det är bara några år sedan man fick den möjligheten. Jag har också läst regeringsbeslutet som gav Njord den här möjligheten. Där står det faktiskt att försäkringsinspektionen skall utföra mycket noggranna och regelbundna granskningar. Det var därför jag ställde frågan om det kan vara lämpligt – det tycker alltså inte jag – att finansinspektionen så att säga utreder sig själv. Jag tycker att det vore väl motiverat att ha en opartisk utredning. Jag tycker att det är litet tråkigt att inte statsrådet är beredd att gå med

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

på den saken. Jag tycker att det finns anledning att tillsätta en opartisk utredning, så att inte sakförsäkringstagarna och företrädarna för försäkringsbolaget tror att granskningen är jävig.

Jag skulle ett litet ögonblick vilja beröra de långsiktiga problemen. Statsrådet säger att det inom EG finns garantisystem. Jag har tittat litet grand på EGs bestämmelser. Där finns både garantifond och utjämningsfond. Det är tydligt att statsrådet i alla fall är på det klara med att det finns brister i nuvarande lagstiftning, och att statsrådet är beredd att ta bort de brister som finns.

Anf. 57 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är uppenbart att det finns, som jag redovisade, en utredningsman som utreder vissa frågor om kreditförsäkring och återförsäkring av kreditförsäkring. Det finns anledning att återkomma till ställningstagandena när utredningsmannen har presenterat sitt resultat.

Vad gäller frågan om den utredning som bedrivs inom finansinspektionen klargjorde jag tidigare min inställning, nämligen att så fort denna utredning har överlämnats till mig, kommer jag att värdera den och även att ta ställning till om det krävs kompletterande åtgärder. Skulle det krävas kompletterande åtgärder kommer jag självfallet att se till att sådana åtgärder vidtas.

Anf. 58 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är tacksam för det senaste svaret. Samtidigt är både statsrådet och jag väl medvetna om att en konkursutredning tar lång tid. Det kan dröja fyra fem år innan de drabbade företagen kan få någon form av utdelning. Jag tycker alltså att det skulle finnas anledning för regeringen att i de två fall som jag nämnde – ett företag i Småland och ett företag i Västmanland – väga in de sysselsättningspolitiska aspekterna. Man måste göra en total samhällsekonomisk bedömning.

Anf. 59 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vi diskuterar olika saker. Vi kan ta upp frågan om utredning. Finansinspektionens utredning kommer sannolikt att kunna bekantgöras för mig inom några veckor. Då finns det anledning att värdera den. Den särskilda utredningsmannen kommer att lämna sin rapport och sina överväganden i februari 1992. Det är också inom mycket kort tid.

Den andra frågeställningen är inte en fråga om huruvida staten skall ge särskilt stöd till tre mindre företag eller inte. Det är fråga om statens skyldighet när det gäller en allmän konkurs, där det finns risk för att både enskilda och företag lider skada. Detta är beklagligt, men det är ingenting som staten kan gottgöra. Det skulle leda till oöverskådliga konsekvenser i andra sammanhang.

Anf. 60 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! För att vi inte skall missförstå varandra, förmodar jag att statsrådet menar Kurt Malmgrens utredning, dvs. när det gäller den utredning som skall vara klar i februari 1992. Om jag är rätt underrättad, kommer den utredningen inte alls att ta upp de problemställningar som jag nu anser skall

behandlas i sammanhanget. Det gäller att se om finansinspektionens myndighetsutövning har skett på ett korrekt sätt. Även revisorer och styrelse har ansvar i ett bolag – som i det här fallet ett försäkringsbolag.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Anf. 61 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det pågår två utredningar. Inom finansinspektionen företas en intern utredning. Denna kommer jag självfallet att ta del av så fort den är klar. Det kommer att ske inom kort. Jag är sedan, om det skulle visa sig nödvändigt, beredd att vidta eventuella kompletterande åtgärder.

Anf. 62 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! För att företrädare för försäkringsbolaget och sakförsäkrings-tagare skall känna sig riktigt lugna, hoppas jag att statsrådet tillsätter en kompletterande utredning så småningom.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1991/92:106 om momsen och teatrar

Anf. 63 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Lennart Fridén har frågat finansminister Anne Wibble vad som kommer att göras för att rätta till den med anledning av skattereformen uppkomna ekonomiska situationen för bl.a. de kommunala teatrar. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I samband med reformeringen av mervärdesskatten undantogs från skatteplikt bl.a. vissa kulturaktiviteter – däribland teaterföreställningar. Konsekvensen av ett undantag från skatteplikt är att det inte föreligger någon rätt att dra av den mervärdesskatt som belöper på de förvärv som görs för verksamheten. Situationen är i detta hänseende densamma för alla som tillhandahåller varor eller tjänster som inte är skattepliktiga. Detta gäller t.ex. banker och försäkringsbolag såväl som teaterföretag.

För att undanröja vissa konkurrensproblem infördes i samband med reformen också en generell avdragsrätt för ingående mervärdesskatt i kommunal och landstingskommunal verksamhet. Denna ordning syftar till att utjämna mervärdesskattens snedvridande effekter vid val mellan kommunal egenregi resp. upphandling. Det bör emellertid betonas att denna ordning totalt sett inte innebär några egentliga kostnadsfördelar för kommunerna. Den ekonomiska fördel som avdragsrätten medför får kommunerna gemensamt utge ersättning för till staten genom den s.k. avräkningsskatten.

Den kommunala kulturverksamheten kan vara organiserad på olika sätt. I vissa kommuner ingår verksamheten som en del i den kommunala verksamheten. I andra har t.ex. teaterverksamheten lagts i ett kommunalt bolag eller i en stiftelse med kommunen som huvudman. Genom att det i det första fallet är kommunen som direkt bedriver verksamheten omfattas den ingående mervärdesskatten av den generella avdragsrätten. I det andra fallet föreligger – liksom för privatteatrar – inte någon avdragsrätt över huvud ta-

get. Som jag tidigare har påpekat innebär den kommunala avdragsrätten emellertid inte några egentliga kostnadsfördelar totalt sett.

Inom finansdepartementet bereds för närvarande ett ärende som rör den kommunala teaterverksamheten och som har initierats av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning i dessa frågor.

Anf. 64 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Statsrådet säger att han nu inte är beredd att ta ställning i frågan. Jag förstår att det beror på att det nu pågår en beredning av ärendet.

Medan gräset gror dör kon. Nu är teaterkossorna inte riktigt döda än, men de är starkt försvagade. Jag utgår från att det aktuella ärendet snart är färdigberett.

Detta är ett typexempel på en björntjänst. Tanken var god när teatrarna befriades från momsen. Men det fick en negativ effekt för de flesta av teatrarna. För en del teatrar innebär detta att ekonomin försämras med miljonbelopp. Nu har teatrarna försökt att motverka detta genom att helt enkelt ägna sig åt skatteplanering. Skenbolag bildas, och koncerner bildas. Ett exempel är att ett renhållningsverk har slagits ihop med en teater. Förutom att det är direkt stötande med Avfalls- och teaterförvaltningen som namn, är det inte sådan verksamhet som teatrarnas eller kommunernas ledningar skall behöva ägna sig åt.

Detta har för en del teatrar blivit den mest tidskrävande ekonomiska frågan i år. Det har också inneburit stora problem i samband med att turnéer och annat har fått ställas in.

Förra veckan fick min egen hemkommun punga ut med ett miljonbelopp till teatrarna och konsertbolaget för att kompensera för moms-kostnaden. Med tanke på den ekonomi som den kommunen har var det ytterligare en spik i kistan.

Jag har sedan jag ställde frågan fått en kopia av ett brev som finansministern skickade till en frågeställare i slutet av valrörelsen. Hon var då ännu inte finansminister men förväntades bli det. Hon slutade brevet med att säga att det är hennes avsikt att verka för att dessa problem skall lösas snarast möjligt. Jag hoppas att de båda kollegorna på departementet samarbetar kring denna fråga.

Anf. 65 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Ibland kan det vara önskvärt att vara skattskyldig till mervärdeskatt, ibland kan det vara önskvärt att inte vara det.

Som framgår av mitt svar är den inte alltid som en momsbefrielse innebär fördelar. Uppenbarligen gör den inte det i det här fallet.

Det finns naturligtvis all anledning att upprätthålla en strikt skatteprincip. Jag förutsätter att vi är överens om att man inte kan få avdragsrätt för mervärdeskatt om man inte är skattskyldig för att betala på de positiva inkomster man faktiskt har.

Det finns ett speciellt ärende som för närvarande bereds. Därför vill jag inte gå in på den specifika frågan. Jag noterar att symmetri och principer

upprätthålls inom skattesystemet. Skall förändringar göras, krävs det att förändringar görs på bägge håll.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Anf. 66 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Som statsrådet så riktigt påpekar, framförde i samband med höstsamlingen på Göteborgs stadsteater teaterchefen önskemålet om att få teatern momsbelagd. Han sade då att om man samtidigt kunde befria restauranger som klagat över moms, skulle han se positivt på att i stället få teatern momsbelagd. Detta skulle innebära fördelar för teatern.

Det viktigaste är trots allt att teaterledningarna skall kunna ägna sig åt annat än denna typ av planering. Det viktigaste är att få ut god teaterverksamhet, inte att som första fråga på varje sammanträde behöva behandla momsfrågan och problemen som följer därav. Jag ser fram emot beredningen inom departementet. Jag hoppas att den får ett gott resultat.

Anf. 67 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att frågan om vem som skall betala moms och inte skall göra det måste ses utifrån ett övergripande principiellt resonemang snarare än utifrån resonemanget om vem som vinner eller förlorar. Jag tror att vi är överens om det. Det gäller att hitta en systematik som också anknyter till EG.

Rent generellt visar problemet återigen på vad som händer när beskattningen är så hög som den är i Sverige.

Anf. 68 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag vill på det bestämdaste understryka det sista som statsrådet sade.

Det har gjorts en ganska omfattande utredning när det gäller de stora teaternarna och konsertbolaget i Göteborg som visar på hur frågan skulle kunna lösas på olika sätt. Jag tar mig friheten att senare överlämna ett exemplar av utredningen till statsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:120 om bostadsproduktionen

Anf. 69 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Ulf Lönngqvist har frågat näringsministern hur regeringen avser att upprätthålla den bostadsproduktion om ca 40 000 lägenheter per år som behövs för att undvika bostadsbrist.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Regeringen har för knappt två veckor sedan lagt fram förslag om bostadsbyggandets finansiering år 1992, m.m. Förslagen innebär bl.a. att staten genom kreditgarantier säkrar finansieringen av det bostadsbyggande som olika byggherrar vill genomföra. Det bostadsbyggande som marknaden efterfrågar kommer således att kunna utföras. En finansieringsordning med sådana

egenskaper medför att man inte får långsiktiga obalanser i form av lägenhetsöverskott eller bostadsbrist.

Som jag har redovisat tidigare här i kammaren inleds nu omedelbart arbetet på ett nytt förenklat finansieringssystem för tiden efter år 1992. Arbetet kommer i denna del att ha samma utgångspunkt som det lagda förslaget. Jag räknar med att det nya finansieringssystemet kommer att kunna redovisas under våren.

Anf. 70 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Låt mig först få gratulera Bo Lundgren till de nya arbetsuppgifterna. Jag har inte haft tillfälle att göra det tidigare.

Jag vill också tacka för svaret, som jag dock inte tycker gav några konkreta besked om hur bostadsproduktionen skall kunna upprätthållas.

Skälet till min fråga är de prognoser som lämnats av bl.a. byggentreprenörerna om en nedgång av nyproduktionen med 30 % under 1992. Den beräkningen gjordes innan regeringen lämnade sin bostadspolitiska proposition. Regeringens förslag om att riva upp räntelånesystemet skapar oro och osäkerhet, eftersom regeringen inte, liksom Bo Lundgren redovisar i sitt svar, kunde presentera något nytt system. Det får branschen vetskap om först någon gång under nästa år. Vem vågar då, Bo Lundgren, bygga nytt när man inte känner förutsättningarna? Osäkerheten dämpar bostadsproduktionen ytterligare.

Som om inte detta räckte, kom den kraftiga reduktionen av investeringsbidraget, bibehållandet av den s.k. räntebidragstrappan, sämre lånevillkor för allmännyttiga bostadsföretag samt att garage inte får räknas in i låneunderlaget efter den 1 maj nästa år.

Detta höjer kostnaderna kraftigt i nyproduktionen – ja så kraftigt att Byggmästareföreningen talar om en neddragning av produktionen med ungefär en tredjedel. Egentligen bör alla projekt som kan stoppas, stannas upp. Om dessa profetior slår in, skulle det ge en nyproduktion på 20 000 – 25 000 nya bostäder nästa år. Det är en katastrof för sysselsättningen och ett slag mot bostadsförsörjningen.

Jag upprepar därför min fråga. Vad avser regeringen att göra för att motverka detta ras i bostadsbyggandet?

Anf. 71 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig tacka för gratulationerna. Det är en viktig och betydelsefull arbetsuppgift som ligger framför mig.

Det viktiga med bostadsfinansieringen, som underlag för en hållbar bostadsproduktion för framtiden, är att ge fasta spelregler. Det gäller att se till att ha en bostadspolitik som totalt sett inte leder till en våldsamt ökad belastning på statsbudget, hyresgäster och andra. De fasta spelreglerna ger möjlighet för ett behovsanpassat byggande av bostäder och andra lokaler.

Den styrning som socialdemokraterna har ägnat sig åt under lång tid har visat sig helt misslyckad. Den bostadspolitik som Ulf Lönnqvist bär ansvaret för har lett till stora problem. Ett exempel på denna styrning är det exempel som Ulf Lönnqvist själv tar upp i debatten. Han säger att det är ett problem att garage inte längre får räknas in i låneunderlaget. Ett generellt enkelt ver-

kande system skall inte bekymra sig om sådana saker som om garage eller annat skall räknas in i låneunderlaget. Det skall vara enkla och hållbara system.

Erfarenheterna av Ulf Lönqvists tid som bostadsminister, och andra socialdemokratiska bostadsministrar, visar sig när man skall beskriva byggkostnadsutvecklingen under perioden 1987 till 1991. Det är en ökning på 60 %. Det är i det närmaste dubbelt så mycket som konsumentpriserna utvecklades under samma tid. Det är först när det har blivit en kostnadsuppgång som utvecklingen av byggkostnaderna av naturliga skäl har sjunkit något. Subventioner har tidigare möjliggjort den kostnadsökning som följer av reglering, styrning och planering. Den utvecklingen måste vi naturligtvis bort från. Det är min avsikt att ge besked så snart som möjligt om detta hållbara bostadsfinansieringssystem som också ger möjlighet till kostnadspress i byggandet.

Anf. 72 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Jag noterar att Bo Lundgren inte vill ge några besked om vilka åtgärder man i nuläget vill sätta in för att motverka den kraftiga nedgången i bostadsbyggandet.

Bo Lundgren talar om behovet av fasta spelregler. Detta samtidigt som regeringen ger sig in i att söka förändra ett finansieringssystem utan att veta vad som skall göras i stället. Det är motsatsen till fasta spelregler. Det är något som skapar osäkerhet och som gör att branschen inte vågar sätta i gång med byggandet.

Bo Lundgren talar om regler som inte belastar hyresgästerna. Det är precis det som de förslag regeringen har lagt gör i så stor utsträckning. En nybyggd trerumslägenhet kommer, om regeringens förslag genomförs, att i förhållande till räntelånesystemet öka månadskostnaden för den boende med 1 500 till 1 700 kr. Det är allt annat än att inte belasta hyresgästerna.

Anf. 73 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Socialdemokratiska regeringens förslag om räntelånesystem, som vi lyckades stoppa, hade inneburit kraftiga kostnadsökningar för t.ex. villaägare. De hade på grund av skulduppräkningsfått ett väsentligt dyrare boende. Det var ett system som även från andra utgångspunkter var omöjligt att genomföra. Det var ett system som inte skulle kunna ha någon hållfasthet över huvud taget.

För att klara detta med fasta spelregler, måste vi få ett klart förenklat system som kommer att kunna fungera under lång tid. Det är det arbetet som jag skall ge besked om så snart som möjligt. Det är naturligtvis min ambition.

När det gäller frågan om resultatet av socialdemokraternas bostadspolitik, kan vi se effekten av en regleringsekonomi med subventioner. Subventionerna har ökat explosionsartat. Hyrorna har ökat mycket kraftigt. Ansvar ligger på den tidigare regeringen, när man kan konstatera att på fem år har hyresnivån gått upp med ca 80 % för en normallägenhet, dvs. mer än konsumentprisindex. Detta är orimligt.

Anf. 74 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Bo Lundgren talar om hyresstegringarna. Vi har dels haft en kraftig överhettning på byggmarknaden, vilket drivit upp priser, dels har det genomförts en skattereform som gav människor mer i plånboken men som också innebär att de fick betala litet mer för bl.a. boende.

När Bo Lundgren beskriver räntelånesystemet och säger att det skulle medfört kraftigt ökade boendekostnader, är detta felaktigt. Den enskildes bostadsutgift hade inte stigit med räntelånesystemet. Det är skillnaden.

På tal om osäkerheten vill jag erinra om vad Mats Siggelin från Entreprenörföreningen sagt. Han sade: Nu måste vi snabbt få signaler från regeringen om hur bostadsfinansieringen kommer att se ut i framtiden. Beställarna avvaktar. Annars förvärras raset ytterligare. Regeringen har ansvaret för att man genom att inte ge besked nu får en situation där byggandet dramatiskt sjunker och bostadsförsörjningen drabbas av problem.

Anf. 75 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Ibland kan en semantisk frågeställning vara ganska upplyssande. När Ulf Lönnqvist vill försöka försvara sitt tidigare fögderi nämner han att räntelånesystemet inte skulle ge så kraftiga stegringar av bostadsutgifterna. Därmed bortser han från den skuldökning som skulle bli följden av förslaget, något som ju är en del av de totala kostnaderna för boendet, vilket villaägare och andra skulle uppleva. Det är en följd av det förslag till räntelånesystem som Ulf Lönnqvist lade fram som inte är acceptabelt.

Fakta kvarstår: Oavsett motiv och oavsett orsakerna har hyresnivån under de senaste fem åren stigit med drygt 80 %, mer än dubbelt så mycket som konsumentprisnivån.

Anf. 76 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Bo Lundgrens historieskrivning är belastad med felaktigheter. Jag har tidigare berört orsaker och bakgrund. Bo Lundgrens beskrivning av räntelånesystemet innehåller också felaktigheter. Låt mig avslutningsvis konstatera att jag inte har fått något besked om vilka åtgärder regeringen nu ämnar vidta för att få fart på bostadsproduktionen och därmed se till att vi får de bostäder vi behöver i landet.

Anf. 77 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Som framgår av mitt svar avser regeringen att föra en långsiktig hållbar bostadspolitik och se till att vi får ett behovsanpassat byggande av bostäder.

Anf. 78 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! I svaret sägs att vi skall ha det byggande som marknaden efterfrågar. Det är naturligtvis ett cyniskt svar om regeringen samtidigt lägger fram förslag som kraftigt ökar kostnaderna i nyproduktionen. Hur skall t.ex. ungdomar kunna efterfråga bostäder? De får inte råd att göra det. Det blir följden av dessa förslag. Det blir inte behovet utan plånboken som styr, och det är, som jag ser det, en rå och cynisk inställning.

Anf. 79 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vi måste få ett ekonomiskt system i Sverige som förutom att det ger tillväxt samtidigt också, vilket är både en följd och en förutsättning, gör att kostnadsutvecklingen dämpas.

Förutsättningen för att ungdomar skall kunna klara sina bostadskostnader på sikt utan att skattebetalarna skall tvingas subventionera med ytterligare miljarder kronor är naturligtvis att den byggkostnadsutveckling som Ulf Lönnqvist accepterade och dessutom skapade underlag för bryts. Under tre år – 1987, 1988 och 1989 – var ökningstakten för byggkostnaderna mer än två gånger så stor som ökningen i konsumentprisindex totalt. Det är där problemen finns.

Effekterna av den regleringsekonomi och de subventioner som socialdemokratiska regeringar har ägnat sig åt har skapat en kostnadsutveckling som i dag innebär stora problem för såväl människorna som för branschen. Denna utveckling måste brytas. Vi måste få en långsiktigt hållbar bostadspolitik, det som socialdemokraterna inte kunde ge Sverige.

Anf. 80 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Det var en bostadspolitik som kunde förse oss med de bostäder som vi behövde och få i gång en nyproduktion som gjorde att köer kunde betas av. När regeringen genom olika åtgärder gick in och bromsade överhettningen gav bostadspolitiken också en kostnadsutveckling under åren 1989–1990 som innebar att kostnadsökningen för byggandet hamnade i nivå med inflationen.

Jag vill än en gång upprepa: Bo Lundgren väljer att skriva historia och inte att nu försöka tala om vad han vill göra för att klara bostadsförsörjningen. Det var den uppgiften som Bo Lundgren hade att redovisa här i dag.

Anf. 81 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den nya regeringen har efter sex veckor gripit sig an verket att restaurera svensk ekonomi, och även bostadspolitiken, efter de problem som socialdemokraterna i regeringsställning skapat.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1991/92:122 om åtgärder för att hindra ett byggstopp

Anf. 82 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Anita Gradin har frågat näringsministern vilka åtgärder han tänker vidta för att förhindra ett byggstopp som slår ut stora delar av byggmaterialindustrin.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Anita Gradin gör i sin fråga gällande att en rad av regeringens förslag till åtgärder för att bryta den ekonomiska stagnationen och åter skapa tillväxt och balans i ekonomin skulle slå ut stora delar av byggmaterialindustrin.

Som jag har framhållit tidigare i denna kammare går det inte att isolera frågan om bostadspolitiken från den allmänna situationen i Sverige. Den allt övergripande uppgiften nu är att ge ekonomin tillräcklig utvecklingskraft för en långsiktig hållbar tillväxt i takt med omvärlden. Bara härigenom kan vi skapa full sysselsättning, stabila priser och en framtid för den svenska industrin.

Regeringens nu framlagda förslag är de första stegen i de långsiktiga förändringar också av bostadspolitiken som krävs för en återhämtning i ekonomin och en framtida stabil tillväxt. En sådan politik är till gagn också för dem som är verksamma i den svenska byggmaterialindustrin.

Anf. 83 ANITA GRADIN (s):

Fru talman! Samtidigt som jag tackar för svaret vill också jag gratulera Bo Lundgren till de nya arbetsuppgifterna, och jag hoppas att han skall finna dem stimulerande. Men liksom Ulf Lönnqvist vill jag nog påstå att det framgår av alla de rapporter som näringsutskottet fått att de beslut som regeringen nu har fattat drabbar bostadsbyggandet hårt. Det blir byggstopp för många projekt, och vi får en byggarbetslöshet på mer än 10 % under 1992. Det är ju ändå så, Bo Lundgren, att för varje arbetslös byggnadsarbetare förlorar två tre andra anställda sina jobb – arbetsledare, tekniker och alla de som är anställda inom de industrier som nu tillverkar byggmaterial och insatsdelar. Byggarbetslösheten får på detta sätt konsekvensen att ytterligare tiotusentals människor förlorar sina arbeten 1992.

Det är i varje fall min erfarenhet att Sverige är bra på byggmaterial och skulle ha alla möjligheter att konkurrera. Är det inte ändå ett bekymmer, Bo Lundgren, att vi nu när vi också skall se till att små och medelstora företag kommer ut på den europeiska marknaden vidtar sådana åtgärder att man slår ut stora delar av byggmaterialindustrin? Det ser jag som ett stort bekymmer.

Anf. 84 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig än en gång tacka för gratulationerna. Jag ser dem både i detta och i det tidigare fallet som uppriktiga.

Jag hade naturligtvis inte väntat mig ett fullt instämmande i mitt svar. Det finns både från ideologiska och praktiska utgångspunkter olika meningar om hur man skall hantera svensk ekonomi.

Arbetslöshet är någonting skrämmande från alla synpunkter och i alla branscher, och det tror jag också vi är överens om. Frågan är hur vi i ett generellt perspektiv skall kunna komma till rätta med arbetslösheten i Sverige. Vi kan inte fortsätta den väg med höga skatter, stor offentlig sektor och regleringar som skapade konkurrensnackdelar för svensk industri totalt sett. Vi måste få en omläggning av den ekonomiska politiken som gör att vi kan få långsiktigt stabila arbetstillfällen och öka antalet arbetstillfällen. Det är grunden för regeringens ekonomiska politik och ett trendbrott jämfört den politik den tidigare regeringen förde.

Också bostadspolitiken måste ses i detta sammanhang. Det är uppenbart att den snabba kostnadsutvecklingen inom byggsektorn har bidragit till de problem som vi upplever i dag. Även bortsett från regeringens åtgärder i

olika sammanhang är det uppenbart att byggsektorn står inför en nedgång, eftersom kostnadsutvecklingen under flera år varit alltför våldsam. Jag redovisade i ett tidigare svar att byggkostnaderna under perioden 1987–1989 ökade mer än två gånger så snabbt som konsumentprisindex. Denna underliggande kostnadsuppgång är ett av skälen till problemen för byggmarknaden och byggmaterialindustrin.

Vi måste få bukt med kostnadsutvecklingen genom att utforma hela den ekonomiska politiken på ett sådant sätt att vi får en kostnadspress, och det gäller även bostadspolitikerna med dess olika ingredienser, bl.a. finansieringsfrågorna. Det är enda chansen att i Sverige klara industrin och byggandet på sikt.

Anf. 85 ANITA GRADIN (s):

Fru talman! Det skrivs historia vid varje svar statsrådet ger. Men det viktiga är att utvecklingen bryts så att vi får en tillväxt i ekonomin. Det tror jag vi båda är överens om. Jag kan då inte förstå att regeringen vidtar alla dessa åtgärder inom byggsektorn vilka hämmar byggmaterialindustrin på det sätt som de ändå gör. Det ger inte tillväxt.

Skulle regeringen inte kunna ta initiativ t.ex. genom ett ROT-program? Det finns många byggnader hos kommuner och litet varstans som skulle behöva insatser. På det sättet skulle vi skapa bättre miljöer och även indirekt se till att byggmaterialindustrin kan överleva i den svacka vi ändå ser framför oss.

Anf. 86 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vi är överens om – och det tror jag är uppriktigt menat – att tillväxt i svensk ekonomi är enda möjligheten att långsiktigt lösa våra problem. Vi har nu noterat att den politik som har förts under 80-talet har lett till en stagnation, en nolltillväxt och i år t.o.m. en nedgång som kanske följer oss ända in i nästa år. Vi måste då skapa förutsättningar för tillväxt i ekonomin genom skattesänkningar som måste finansieras, en neddragning av subventioner och stöd, vilka i sig möjliggör fortsatta underliggande kostnadsstegringar. Vi måste få ett trenderbrott i detta.

Anita Gradins tankar om ett s.k. ROT-program visar egentligen skillnaden oss emellan. Jag utesluter inte att regeringen kan komma att tvingas att vidta olika åtgärder i form av AMS-paket och annat för att hantera de akuta problemen när det gäller sysselsättning, men rent generellt är tanken från vår sida att skapa långsiktigt hållbara spelregler, exempelvis genom en långsiktigt hållbar bostadsfinansiering. Man skulle då kunna genomföra både en ROT-verksamhet och nybyggnad efter de behov som finns.

Anf. 87 ANITA GRADIN (s):

Fru talman! Det är bra med spelregler, men i den situation vi befinner oss i behövs insatser och att regeringen ställer upp så att vi klarar ut den svacka som nu trots allt drabbar byggmaterialindustrin. Jag anser att vi nu skall se till att man inom byggmaterialindustrin, som är så bra, får allt möjligt stöd så att man även kan komma ut på Europamarknaden.

Anf. 88 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det största hotet mot byggmaterialindustrin är en fortsatt slapp och felaktig ekonomisk politik. Det finns då ingen chans för svensk industri att kunna konkurrera. Vi skulle få en fortsatt utslagning av industrin inom olika branscher. Detta är ohållbart.

Vi måste nu inrikta oss på att få tillväxt i ekonomin. Vi kan då inte, som jag tidigare sade, låta kortsiktiga styråtgärder ersätta det som är långsiktigt nödvändigt för att få svensk ekonomi i balans och även få tillväxt i ekonomin. Detta är den avgörande och viktigaste förutsättningen.

De problem som i dag finns inom byggsektorn och byggmaterialindustrin är orsakade av brister i den tidigare regeringens ekonomiska politik.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:107 om familjepolitiken

Anf. 89 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Roland Larsson har frågat mig om när under mandatperioden statsbidragsreglerna för barnomsorg kommer att ändras så att bidrag utgår även för dagbarnvårdarnas egna barn.

I propositionen (1991/92:65) om valfrihet i barnomsorgen uttalade jag att jag i nuvarande samhällsekonomiska läge inte är beredd att föreslå ett genomförande av en sådan reform.

I propositionen framhölls att förutsättningarna också kan komma att förändras av vad som kommer fram av det arbete som bedrivs i den kommunal-ekonomiska kommittén. Om bidragen till kommunerna blir mer generella kommer statens roll i framtiden att bli en annan än i dag.

Regeringen har därefter i propositionen (1991/92:38) om inriktningen av den ekonomiska politiken presenterat regeringens strategi för att bryta den ekonomiska stagnationen samt för att åter skapa tillväxt och balans i ekonomin.

Jag kan i dag inte precisera den tidpunkt när regeringens olika åtgärder skapar ekonomiskt utrymme för den reform Roland Larsson efterfrågar.

Anf. 90 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag vill först och främst uttrycka stor glädje och tillfredsställelse över att vi äntligen har fått en regering som insett det orättfärdiga i den särbehandling som dagbarnvårdarna som yrkesgrupp hittills utsatts för vad gäller deras rätt till barnomsorg. Det är bra att regeringen nu slår fast den riktiga principen att också de skall få barnomsorg för sina barn. Det kom den tidigare regeringen inte i närheten av i de debatter som då fördes. Jag vill samtidigt påminna om att det i regeringsförklaringen står att den reform som skall genomföras är det första steget i den förändring av barnomsorgspolitik som nu skall ske. Det finns inget förbehåll om att det första steget inte skall genomföras, därest det kostar pengar, vilket det finns när det gäller steg 2. Beträffande steg 2 finns ett förbehåll om att det är kostnaden som avgör när den delen av förändringarna kan genomföras.

När man säger att det kostar så pass mycket pengar som här redovisas vill jag dessutom påstå att det föreligger ett missförstånd om hur detta system fungerar i praktiken. I praktiken handlar det om att ändra en bestämmelse i statsbidragsförordningen, 1987:60, som har utgjort ett hinder mot att det utgår statsbidrag för barnomsorg när det gäller dagbarnvårdarens egna barn. Men kostnaderna och i vilken takt de uppstår avgörs ju av om kommunerna ökar utbyggnadstakten med anledning av att de får möjlighet och rättighet att genomföra detta system. Om man inte ökar utbyggnadstakten, utan fortsätter med nuvarande takt, uppstår kostnaderna först den dag då man har byggt ut till full behovstäckning enligt nu gällande regler. Sedan måste man fortsätta att bygga ut för att också denna målgrupp totalt sett skall få plats.

Anf. 91 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Först och främst är det naturligtvis riktigt som Roland Larsson säger, att det inte är uttryckligen sagt att det görs förbehåll för den samhällsekonomiska utvecklingen när det gäller den här reformen. Likväl måste regeringen för varje reform som man vill genomföra och som kostar pengar naturligtvis ta hänsyn till det samhällsekonomiska läget. Det är vad regeringen har gjort.

Den här reformen skulle kosta en halv miljard för staten och sannolikt drygt samma belopp för kommunerna, alltså sammantaget 1 miljard kronor. Det är regeringens bedömning att vi inte har råd att genomföra en så dyrbar reform, när vi samtidigt skjuter upp barnbidragshöjningen och vidtar en hel del andra politiska åtgärder som inte enbart har rönt applåder.

När vi har räknat på kostnaderna för denna reform har vi utgått bara ifrån de dagbarnvårdare som i dag är verksamma och som tar hand om egna barn i hemmet. Om verksamheten expanderar, blir det naturligtvis dyrare. Utgångspunkten har varit att de dagbarnvårdare som i dag får betalt för att vårda egna barn skall få betalt också i fortsättningen. Då blir kostnaden 1 miljard kronor.

Anf. 92 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Kostnaderna uppstår självfallet så småningom, eftersom det är fråga om att utöka målgruppen med 25 000–26 000 barn. Men det är främst en fråga om när och om kommunerna kan genomföra detta.

Det rör sig ju inte om något obligatorium om kommunerna får möjlighet att få statsbidrag för att genomföra detta system. Det är först om kommunerna beslutar sig för att genomföra systemet och samtidigt ökar utbyggnadstakten som kostnaderna uppstår. Om man inte ökar utbyggnadstakten, uppstår kostnaderna först den dag då man måste bygga ut för det ökade antal som en utökning av målgruppen innebär. Då blir det merkostnader. I början rör det sig egentligen om pengar inom felmarginalen för de kommuner som redan har genomfört detta system, bl.a. Uppsala och Linköping.

Anf. 93 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag förstår inte riktigt Roland Larssons sätt att resonera. Jag utgår ifrån att om staten gick ut och sade att man är beredd att utge statsbidrag till dagbarnvårdarens egna barn, skulle det uppstå ett väldigt tryck på

kommunerna att också betala kommunala bidrag till denna verksamhet. Kommunerna skulle få svårt att stå emot om dagbarnvårdarna begärde att få betalt också för de egna barnen. Jag är övertygad om att detta mycket snart skulle medföra en utgift både för staten och för kommunerna.

Vi har alltså inte räknat med någon expansion av denna verksamhet, utan vi har räknat på den befintliga verksamheten, som kostar 1 miljard kronor. Jag håller med Roland Larsson om att denna reform skulle kunna bli mycket dyrare än så, men vi har räknat på den minimala kostnaden som naturligtvis handlar om vad de dagbarnvårdare som finns i dag skulle få betalt för att ta hand om sina egna barn.

Anf. 94 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Det är just det förhållandet att det uppstår en kostnad för kommunerna att genomföra detta system fullt ut som gör att man sannolikt inte kommer att utöka utbyggnadstakten. Kommunerna har det i dag tillräckligt trångt ekonomiskt.

Det är orealistiskt att kommunerna redan nu med omedelbar verkan skulle kunna skapa utrymme för ytterligare 25 000 barn i systemet och därmed ta ansvar för kostnaden. I stället resonerar man så här, att man utökar målgruppen och låter barnen få plats i turordning, oavsett om det är fråga om dagbarnvårdarbarn eller inte. Så småningom har man byggt ut till den nivå som har fastställts, men då kommer det ändå att finnas kvar en kö som man måste bygga ut för.

Anf. 95 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Vi har räknat på dagbarnvårdare som ser efter sina egna barn, och det är också vad som har diskuterats i propositionen – det finns alltså ett antal dagbarnvårdare som vårdar egna barn i hemmet. Kostnaden för att betala ut statsbidrag också för dessa barn ligger på ungefär 1 miljard kronor. Om staten ansåg att man hade råd att genomföra reformen, skulle trycket på kommunerna bli utomordentligt starkt. Jag utgår ifrån att om staten skulle fatta ett sådant beslut, så blev det inte bara en statlig utgift på drygt 400 milj.kr., utan det skulle också medföra en kommunal utgift på mer än så. Den samhällsekonomiska kostnaden skulle sammantaget bli 1 miljard.

När det gäller angelägenheten av denna reform har Roland Larsson och jag samma uppfattning, men inte ens angelägna reformer kan genomföras om man inte har tillräckligt med pengar, och tyvärr har vi inte det just nu.

Anf. 96 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Som också framgår av propositionen som socialministern har avgivit är det totalt sett fråga om 25 000–26 000 barn. Med den statsbidragsnivå som vi i dag har och som gäller 18 000 barn blir kostnaden ca 455 milj.kr. Det förutsätter dock att alla barn i den här gruppen omedelbart kommer in i systemet, men så kommer det inte att bli. Kommunerna kommer att erbjuda plats i takt med utbyggnaden. Det är så man räknar, dvs. man räknar med det antal platser man bygger ut med per år. Man skiljer inte på vilken barnomsorgsform det rör sig om.

Om man ökade möjligheterna att bygga i fattig kön genom att ge klartecken

för Pysslingen och liknande, skulle även detta medföra en kostnadsökning om kommunerna av detta skäl utökade utbyggnadstakten. Men här är socialministern och jag inte riktigt överens. Jag inser att vi på denna punkt inte riktigt förstår varandra.

Socialministern kan gärna ta sig ännu en titt på detta. Jag tror inte att de ekonomiska följderna blir så allvarliga som socialministern här vill göra gällande.

Anf. 97 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag konstaterar samma sak. Roland Larsson och jag är inte riktigt överens om hur man skall se på dessa frågor. Vi i regeringen känner stark oro för att nu vältra över stora kostnader på kommunerna, i synnerhet några veckor innan en ny budget skall börja löpa. Under alla förhållanden vore det fel att i detta läge, då kommunerna många gånger har en pressad ekonomi och då vi från statens sida pressar kommunerna, lägga över en stor kostnad på kommunerna.

Jag är helt övertygad om att det skulle bli en kostnad. Det är på den punkten som Roland Larsson och jag har litet olika bedömningar. Roland Larsson tror inte att kommunerna skulle drabbas av någon ökad kostnad, men jag är helt övertygad om att så skulle bli fallet.

Anf. 98 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jo, kommunerna skulle naturligtvis drabbas i samma omfattning som staten. De skulle också drabbas i samma takt som trycket på statsbidragen uppstår.

Jag skall inte fortsätta denna diskussion, utan jag vill avsluta denna lilla debattrunda med att än en gång tacka regeringen för att den ändå har slagit fast denna princip. Jag hoppas att den så snart som möjligt går att genomföra i praktiken, tillsammans med övriga angelägna och mycket bra åtgärder som man redan har beslutat om och avser att genomföra.

Överläggningen var härmed avslutad.

14§ Svar på fråga 1991/92:112 om telefonkostnaderna för pensionärer m.fl.

Anf. 99 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen avser att kompensera bl.a. vissa låginkomstpensionärer och handikappade för de relativt sett kraftigt ökade kostnaderna för sociala kontakter per telefon.

Frågan är ställd med anledning av att televerket höjer priset på vissa telefonsamtal.

Televerket kommer att minska den geografiska telefonindelningen från nuvarande fem avståndszoner till tre avståndszoner. Det kommer därför att på många orter i landet bli billigare att ringa. Det dyraste rikssamtalet under lågtrafiktid som i dag kostar 66 öre per minut kommer med den nya telefonindelningen att kosta 51 öre per minut.

Samtidigt tar televerket hänsyn till befolkningstalet när den nya zonindelningen skapas. Detta innebär att man minskar ytan på zonerna i Stockholmsområdet. Detta skapar en större rättvisa mellan befolkningstäta områden, som nu har mycket låga telefonkostnader på grund av sina korta avstånd, och mer glesa befolkningsområden, som nu på grund av sina långa avstånd har relativt sett dyrare telefonkostnader.

Den samlade effekten på telefonkostnaderna för enskilda beror således på fördelningar mellan lokalsamtal, regionalsamtal och rikssamtal. Enligt televerket är fördelningen mellan lokalsamtal, regionalsamtal och fördelningen mellan lokalsamtal, regionalsamtal och rikssamtal för pensionärerna densamma som för befolkningen i genomsnitt. Televerket räknar inte med att utvecklingen av telefonkostnaderna i fortsättningen totalt sett skall överstiga utvecklingen av nettoprisindex.

Som aviserats i regeringsförklaringen kommer regeringen att göra en bred kartläggning av pensionärernas levnadsvillkor för att få ett bra underlag till förbättringar för de sämst ställda pensionärerna. Någon särskild kompensations som motiveras av de ändrade teletaxorna är däremot inte aktuell.

Anf. 100 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret, även om jag inte är helt nöjd. Det finns ju mycket statistik att dribbla med här, och det kan vara svårt att sätta sig in i den.

Televerket har uppgivit att höjningarna för lokala samtal i genomsnitt kommer att bli ungefär 8 %, medan företagen får en sänkning på ungefär 2 %, eftersom man på företagen ringer betydligt fler rikssamtal än lokala samtal.

Den tätare zonindelningen i Stockholm kommer att innebära kraftiga kostnadsökningar. Nu kostar det 3 kr. per halvtimme att under högtrafik ringa till Ekerö eller Värmdö. Med den nya zonindelningen räknas samtal dit som rikssamtal, och då kan samtalen under högtrafik komma att kosta 33 kr. per halvtimme mot den nuvarande kostnaden på 3 kr. per halvtimme. Om man ringer ett halvtimmessamtal i veckan under ett år betyder det en kostnadsökning på ca 1 500 kr.

Det är klart att folk blir upprörda av en sådan förändring. Det är ju inte bara teletaxorna som drabbar pensionärerna. Också avregleringen av taxi – om det nu anförs att man skall träffas i stället för att tala i telefon – har lett till att kostnaderna för taxiresor har ökat. Bostadspolitiken med ökad marknadsanpassning tenderar att leda till ökade hyreskostnader. Höjda egenavgifter inom sjukvården, landstingen och kommunerna bidrar också till ökade kostnader just för pensionärer. Man måste väga in de ökade kostnaderna totalt, även de höjda teletaxorna, i de resonemang som regeringen avser att föra med pensionärsorganisationerna.

Anf. 101 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Till att börja med kommer regeringen att ha överläggningar med pensionärsorganisationerna den 18 november. Då skall vi diskutera bl.a. teletaxorna. Kommunikationsministern, som normalt inte ingår i grup-

pen, är inbjuden att delta i just denna överläggning. Vi vet att frågan intresserar pensionärerna.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Likväl måste jag konstatera att det naturligtvis förekommer individuella variationer. Det kommer att finnas vinnare och förlorare i samband med dessa taxeförändringar. Man kan inte generellt sett hävda att pensionärerna förlorar. Det är självklart att pensionärer också ringer långdistanssamtal. De har ofta anhöriga som har flyttat från orten och bor ganska långt bort. Dessa pensionärer kan framstå som vinnare i det här spelet.

Alla de höjningar som Bengt Hurtig nämnde – höjning av taxor, bostadskostnader och annat – skall naturligtvis vägas in i kartläggningen av pensionärernas levnadsvillkor. Syftet är ju att vi så småningom skall komma tillbaka till riksdagen med förslag om hur vi kan åstadkomma förbättringar speciellt för de pensionärer som har den lägsta levnadsstandarden.

Anf. 102 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Som norrlänning är jag naturligtvis tacksam om Sverige kunde bli litet rundare också när det gäller teletaxorna. Det kan möjligen bli så.

När vi har drivit våra krav, har vi ju inte tänkt oss att pensionärer och låginkomsttagare i Stockholmsområdet skulle drabbas. Jag hoppas verkligen att regeringen nu kommer att lyssna på de pensionärsorganisationer som skall delta i överläggningen och att ni tar intryck av deras argumentation, så att det går att komma fram till en lösning också av den här situationen.

Anf. 103 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är självklart att vi skall lyssna på pensionärsorganisationerna.

Problemet när man skall genomföra förbättringar för norrlänningar – t.ex. göra det billigare att ringa – är ju att vi inte heller för det ändamålet kan plocka pengar från himlen. Pengarna måste tas någonstans ifrån. I och för sig går den omfördelning som man gör inom televerket och som grundar sig på de faktiska kostnaderna i rätt riktning. Man bör ha en allmän positiv inställning, inte minst för att detta bidrar till att göra Sverige rundare.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:111 om presstödet

Anf. 104 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Thage G Peterson har frågat om hela regeringen delar min uppfattning om presstödet. Frågan föranleds av en TT-intervju med mig nyligen.

Frågan om presstödet omfattning under budgetåret 1992/93 bereds för närvarande inom regeringskansliet. Regeringens förslag kommer att redovisas i budgetpropositionen i januari 1992.

Anf. 105 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Nu vill Birgit Friggebo inte ge något svar på min mycket enkla fråga. Hon hänvisar till att regeringens förslag kommer att redovisas i budgetpropositionen i januari 1992. Men detta gällde ju redan när Birgit Friggebo gav den uppmärksammade TT-intervjun. Birgit Friggebo kände helt säkert till regeringens spelregler för en vecka sedan. Ändå gav hon sig ut på galejan och sade alldeles bestämt att presstödet skall minskas. Men här i kammaren vågar hon inte tala klarspråk. Förhoppningsvis gick hon för långt i denna TT-intervju och hade inte hela regeringen med sig. Jag har därför en fråga till Birgit Friggebo. Är det centerpartiet som har protesterat?

Innan jag får svar på denna fråga vill jag i all välmening ge Birgit Friggebo två råd.

Det första är att hon skall vara litet försiktigare med uttalanden i fortsättningen. Birgit Friggebo är faktiskt statsråd och medlem av regeringen och ansvarig för politiska sakområden. Därför måste svenska folket utgå från att när ett statsråd uttalar sig sker det i egenskap av medlem av regeringen.

Det andra är att jag vill be Birgit Friggebo att tänka om. Dagspressen har stor betydelse för att hålla demokratin levande och frisk. Dagspressen har viktiga demokratiska uppgifter. Andra medier kan inte ersätta dagspressen när det gäller dess roll för samhällsdebatten. Och det är viktigt att människor får komma till tals. Att försämra presstödet, Birgit Friggebo, ligger inte i yttrandefriheten och tryckfrihetens intressen.

Anf. 106 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Thage G Peterson behöver inte undervisa mig i hur man uppträder som regeringsledamot. Jag har några års erfarenhet av det tidigare. Och jag är faktiskt inte alldeles säker på att denna TT-intervju är rätt återgiven. Däremot är det helt klart att jag har sagt att frågan om presstödet kommer upp till behandling under budgetberedningen. Däremot vet alla, och även Thage G Peterson, att svaret på sådana beredningar ges just när budgetförslaget läggs fram i januari månad.

Sedan är det inte någon hemlighet som vi behöver stå här och hymla om att socialdemokrater och centerpartister i denna kammare under årtal har åstadkommit kraftiga ökningar av presstödet, framför allt när det var högkonjunktur också hos pressen. Man gick t.o.m. utöver den tidigare regeringens förslag i budgetarna. Moderaterna och vi i folkpartiet har däremot velat vara litet mer återhållsamma.

Jag är också medveten om pressens ställning i dag under den rådande lågkonjunkturen och de ekonomiska bekymmer som vi över huvudet taget har i landet. Det är intressant att notera att det är ganska många tidningar som går med ganska stora förluster trots presstödet och som kommer att ha bekymmer och hotas av nedläggning även om vi skulle behålla presstödet i dess nuvarande omfattning. Men självklart skall vi ta hänsyn till den aktuella situationen för pressen när vi bestämmer presstödet omfattning för nästa budgetår.

Anf. 107 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Nu säger Birgit Friggebo att hon inte är helt säker på att TT-intervjun är helt rätt återgiven. Jag tycker möjligen att Birgit Friggebo borde ha påpekat detta i svaret till mig. Jag har själv många gånger upplevt att mina intervjuer inte har blivit rätt återgivna. Jag väntade faktiskt några dagar med att ställa min fråga för att se om Birgit Friggebo skulle komma ut med någon dementi i anslutning till TT-intervjun. Det har hon inte gjort, utan det är först här i kammaren som hon säger att TT-intervjun möjligen inte är helt korrekt.

Vad jag har velat åstadkomma med min fråga är att för Birgit Friggebo och regeringen få tala om att presstödet inte är vilket statligt stöd som helst, utan presstödet är ett demokratiskt stöd för att hålla demokratin levande och frisk. Det är en viktig yttrandefrihetsfråga. Det är en demokratisk rättighet att få läsa olika uppfattningar i pressen. Det vore fel att slå till mot presstödet under en lågkonjunktur. Därför har jag bett Birgit Friggebo att tänka om och lägga alla planer på att försämla presstödet i papperskorgen.

Anf. 108 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Tyvärr är det många poster i budgetarna som inte är vilka budgetposter som helst. De stödjer svaga människor, de stödjer kulturen, de stödjer yttrandefriheten och de stödjer våra ansträngningar för fattiga människor i andra länder. Det hindrar ändå inte att vi tyvärr måste se över olika poster i budgetarna. Detta är nödvändigt inte minst mot bakgrund av de ekonomiska strukturproblem som vi har i landet. Dessa problem har vi bl.a. därför att den tidigare regeringen vägrade att ta itu med de kraftigt ökade utgifterna i budgetarna under de gångna åren.

Anf. 109 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag vill gärna säga att jag är öppen för att göra förändringar av presstödet struktur, för att göra det effektivare. Men jag är inte beredd att medverka till att dra ned på presstödet så att yttrandefriheten skadas, så att pressens viktiga demokratiska funktion inte kan upprätthållas, detta framför allt i en situation då vi får en allt kraftigare koncentration av våra media. Det är mycket viktigt att vi genom samarbete i Sveriges riksdag kan klara de fina och viktiga samhällsprinciper som finns bakom presstödet. Det var därför jag var så förvånad över att Birgit Friggebo kunde gå ut och med bestämdhet säga att presstödet skulle minskas. Det har också på den borgerliga sidan här i riksdagen blivit protester mot dessa planer.

Jag vågar ändå dra den slutsatsen av Birgit Friggebos inlägg här att det inte skall utarbetas förslag som kommer att skada pressen, utan Birgit Friggebo har under den här veckan förhoppningsvis tänkt om.

Anf. 110 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Bara en liten kommentar. Vi upplever inte ökade koncentrationstendenser när det gäller medierna. Tvärtom befinner vi oss i en explosionsartad utveckling, där vi får allt fler medier och kanaler som kan upprätthålla yttrandefriheten.

Anf. 111 THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag vill bara till sist säga att andra medier inte kan ersätta dagspressen i dess roll i samhällsdebatten. Men den debatten tycker jag att vi kan föra här i kammaren när vi slutligen skall diskutera presstödet. Jag ber att återigen få tacka för svaret och upprepar mitt råd till Birgit Friggebo. De planer hon sade sig ha vid tidpunkten för intervjun, att kraftigt försämra presstödet, är en vecka senare inte aktuella. Skulle en liten del vara aktuell, så lägg de planerna i papperskorgen och servera ett förslag som innebär att pressen kommer att gå stärkt ur den här diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1991/92:115 om fördelningen av flyktingärenden mellan rättshjälpsbiträden

Anf. 112 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Sten Söderberg har frågat mig huruvida regeringen kommer att verka för större rättvisa vid fördelningen av asylärenden mellan rättshjälpsbiträden.

Det är här inte fråga om att skapa rättvisa för advokater. Det gäller att tillgodose asylsökandens intresse. Den jurist de föreslår skall förordnas som rättshjälpsbiträde om inte skäl talar emot detta.

I övrigt är det fel att säga att antalet uppdrag i utlänningsärenden är koncentrerat till en viss krets av jurister. Biträden utanför storstäderna förordnas i större utsträckning nu än tidigare. Detta hänger samman med invandrarverkets decentralisering och den nya förläggningsorganisationen. Geografiska aspekter beaktas i allt fler fall än tidigare.

Carlsund, som är en utredningssluss, placerar de asylsökande som inte är föremål för omedelbar verkställighet på förläggningar i Norrland. Detta innebär att de jurister som förordnas i dessa ärenden normalt också kommer från denna region.

Invandrarverket har dessutom den ambitionen att sprida uppdragen till ett större antal jurister som anmält önskemål om att förordnas. Jag kan nu inte se något skäl till att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Sten Söderbergs fråga.

Anf. 113 STEN SÖDERBERG (nyd):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på frågan.

Förra gången jag fick ett svar på en fråga från statsrådet rodnade jag och satte mig efter att ha tackat för svaret. Det berodde på att svaret slog fel på många tusen personer. Det rätta svaret kommer att redovisas för kammaren om någon vecka.

Denna fråga är tillkommen av omtanke om invandrarna och omtanke om rättssäkerheten. Jag vet att Birgit Friggebo personligen har en hög ambition på området. Jag har inga tvivel i den riktningen.

Jag har gjort noggranna kontroller med anledning av denna fråga. Vissa ombud får många ärenden. Skall man tro på det som sades i en Eko-sändning

nyligen, finns det ett ombud som har fått 400 ärenden under innevarande år. Det skulle betyda att han har arbetat dag och natt under första halvåret 1991. Vilken rättssäkerhet innebär det för en asylsökande?

Jag vill att regeringen trycker på invandrarverket i dessa frågor. Jag har också en praktisk erfarenhet från polisarbetet, och jag har sett vad som försiggår.

Anf. 114 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Ja, det kan tyckas att det är fråga om många – om det nu är rätt. Jag har inte låtit undersöka denna advokat som omtalades i Ekosändningen. Men man skall ha klart för sig att många advokater har juristbyråer med medarbetare som hjälper dem i arbetet.

Som Sten Söderberg själv nämner i sin fråga, är det en uppgift för Advokatsamfundet att kontrollera om det är så att frågorna om rättssäkerhet ställs åt sidan. Jag har kunnat notera att fler ärenden hanteras utanför Stockholm. Biträdena rekryteras ofta från de platser där förläggningarna finns. Carlskund är en utredningssluss. Där förordnas inte några advokater. De kommer senare in i bilden.

Låt mig kommentera en annan fråga som Sten Söderberg inledde sitt anförande med. Det gäller ett svar jag tidigare har givit i kammaren. Det svar som jag har givit är riktigt. Men det är möjligt att Sten Söderberg hade tänkt sig att ställa en annan fråga som han ville ha svar på vid det tillfället.

Anf. 115 STEN SÖDERBERG (nyd):

Herr talman! Jag hoppas att statsrådet verkar för att invandrarverket redovisar mer noggrant hur förordnandet av biträden sker. Jag har gjort noggranna undersökningar av hur advokater i Stockholm biträder invandrare som sitter på förläggningar i Norrland och tvärtom. Dessutom har jag i mitt praktiska arbete sett hur invandrarna och deras ombud har svårt att komma i kontakt med varandra på grund av avstånden. Det är ett dåligt fungerande invandrarverk. Jag tycker att vi har en bra fungerande minister men ett dåligt fungerande verk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.44 på förslag av förste vice talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Meddelande om muntliga frågor till statsråd den 14 november

Anf. 116 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 14 november kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara:

Statsminister Carl Bildt (m), arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c), finansminister Anne Wibble (fp), kommunikationsminister Mats Odell (kds) och statsrådet Bo Lundgren (m).

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

17 § Svar på fråga 1991/92:65 om svenska utbildningar och EG

Anf. 117 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Får jag först be kammaren om ursäkt för att mitt svar har dröjt en vecka för länge.

Lars Sundin har frågat mig vilka svenska utbildningar som behöver kompletteras för att bli godkända i EG fr.o.m. den 1 januari 1992.

I slutet av oktober slöt Sverige som medlem av EFTA avtal med EG, det s.k. EES-avtalet, som utrikeshandelsminister Dinkelspiel redogjorde för här i kammaren den 25 oktober. Detta innebär, att fr.o.m. den 1 januari 1993 kommer EG- och EFTA-länderna tillsammans att utgöra en gemensam arbetsmarknad. Därmed kommer också det regelverk som reglerar samarbetet inom EG också att vara tillämpligt hos oss i Sverige.

En del av detta regelverk behandlar ömsesidigt erkännande av utbildnings- och examensbevis. Syftet med dessa regler är att underlätta arbetskraftens rörlighet och utövandet av etableringsrätten och friheten att tillfälligt tillhandahålla tjänster.

Det gäller ett antal direktiv som rör rätten att utöva vissa yrken inom hälso- och sjukvården, nämligen läkare, sjuksköterskor, tandläkare, veterinärer, barnmorskor och apotekare samt arkitekter. För dessa direktiv gäller vissa minimikrav på utbildningen som leder fram till examensbeviset. De motsvarande svenska utbildningarna uppfyller dessa minimikrav i samtliga fall utom för sjuksköterskor och barnmorskor, där de svenska utbildningarna bedöms som för korta. EG-direktiven kräver en treårig utbildning till sjuksköterska och ytterligare ett och ett halvt år till barnmorska jämte viss yrkespraktik. Därför återkommer regeringen i budgetpropositionen med förslag i denna fråga. De sjuksköterskor som har genomgått den nuvarande kortare utbildningen kommer ändå att bli erkända om de kan förete bevis om att de utövat yrket i minst tre år inom den senaste femårsperioden. Någon komplettering behövs då inte.

När det gäller apotekare innebär direktivet att även viss praktik skall ingå i utbildningsbeviset. Eftersom den svenska utbildningen inte omfattar praktik återkommer jag i budgetpropositionen med förslag också i denna fråga.

Vidare omfattar EES-avtalet ett direktiv avseende alla högskoleutbildningar längre än tre år. Syftet med detta direktiv är att ett examensbevis som

i hemlandet ger tillträde till ett reglerat yrke också ger tillträde till yrket i de övriga EES-länderna. Detta gäller även yrken som är reglerade i ett land men inte i ett annat. Detta direktiv är generellt till sin natur, och det krävs alltså inte att utbildningarna skall anpassas till någon gemensam norm. Om utbildningarnas innehåll skiljer sig åt alltför mycket eller är av olika längd kan mottagarlandet ställa vissa krav på kompletteringar.

När det gäller verksamhet inom yrken som är reglerade och som bygger på högskoleutbildningar kortare än tre år eller på gymnasiala yrkesutbildningar finns inget direktiv. Varje land kan alltså fortfarande ställa upp nationella regler för tillträde till sådana yrken. Det pågår inom EG ett intensivt arbete för att nå en överenskommelse också för dessa yrken. Så snart det arbetet är slutfört utgår jag ifrån att dessa yrken också kommer att omfattas av den utvidgade arbetsmarknaden.

Anf. 118 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga.

Det känns naturligtvis litet genant att våra sjuksköterskor och barnmorskor inte har fått en utbildning som håller måttet ute i Europa. Det är därför bra att regeringen avser att rätta till detta förhållande, där det har brustit och det redan i januari då budgetpropositionen läggs fram.

I EG fanns det tidigare planer på att harmonisera läroplaner och examina för att göra dem likvärdiga och utbytbara, men man övergav den tanken, därför att de kulturella olikheterna var för stora. Man litar nu på varandra, man respekterar och man accepterar, men med den brasklapp som utbildningsministern själv nämner, dvs. att ett mottagarland kan ställa vissa krav om det är alltför stora skillnader i fråga om utbildningens längd och innehåll.

Det är just den frågan som jag är ute efter att få svar på: Hur bedömer utbildningsministern risken för att våra övriga examina, utom för sjuksköterskor, barnmorskor och apotekare, behöver kompletteras för att accepteras av EG? Förbereds det någon sådan översyn i departementet för att eventuellt komplettera våra examina?

Anf. 119 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Som Lars Sundin säger, kommer kraven på Sverige att öka dramatiskt, om än inte lika preciserat som i fråga om de utbildningar vi just har diskuterat, när vi tar steget in i den europeiska gemenskapen.

Jag har sagt det tidigare och säger det gärna igen, att det är få som riktigt kan göra sig en föreställning om vad det europeiska samarbetet kommer att innebära, vilka oanade möjligheter det bär i sitt sköte, men också vilka krav det kommer att ställa på Sverige. Erasmus-arbetet är en nästan brutal påminnelse om den utbytbarhet som gäller i vårt europeiska samarbete. Om vi inte är attraktiva kommer våra studenter inte heller att få möjlighet att förkovra sig ute i Europa.

Det nya Europasamarbetet öppnar alltså betydande möjligheter för Sverige till ett ökat forsknings- och utbildningsutbyte. Det är viktigt att dessa möjligheter utnyttjas väl, för att Sveriges långsiktiga konkurrenskraft skall kunna stärkas.

Som svar på Lars Sundins andra fråga vill jag gärna upplysa om att vi inom

utbildningsdepartementet planerar bildandet av ett råd för främjandet av ett vidgat europeiskt samarbete. I detta råd skulle erfarenheter från den aktiva forskningen och utbildningen kunna spela en pådrivande roll för ett fördjupat utbildnings- och forskningssamarbete med Europa. Min övertygelse är nämligen att vi, om Sverige skall kunna bli delaktigt på riktigt, måste ligga på framkanten och inte bara tvingas med i det som andra gör.

Anf. 120 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag kan instämma i allt vad utbildningsministern säger. EG ger möjligheter men kommer också att ställa krav på oss.

I det sammanhanget vill jag fråga utbildningsministern: Bör man då inte tänka på att låta Sverige få någon sorts mastersexamen? Våra högskoleutbildningar omfattar i regel tre år, och i Europa är det vanligt med fem år. En mastersutbildning på 160 poäng under fyra år skulle onekligen passa bra i detta sammanhang.

Anf. 121 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Ett förslag av den innebörd som Lars Sundin frågar om har just överlämnats till utbildningsdepartementet från universitets- och högskoleämbetet efter en mycket nogsam beredning ute bland högskolornas eget folk. Vi bereder detta i samband med ett arbete som jag har valt att betitla Det fria universitetet och inom vars ram examensbehörighet och examenstitlar spelar en avgörande roll. Jag har som min utgångspunkt för bedömningen av mastersexamen inom ramen för detta arbete sagt, att om det kan försvara sig på kvalitativa grunder – och jag tror att det kan det – inom ramen för ett nytt högskolesystem, får den marginella merkostnad som möjligen är förknippad med detta inte stå hindrande i vägen. Det får helt enkelt maka på sig för att ge plats åt denna europeiska samordning.

Anf. 122 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Speciellt för detta sista ber jag att få tacka utbildningsministern. Det har i debatten framskyttat här och var att utbildningsministern inte var så intresserad av mastersexamen och att han kanske hellre såg kvantitet på högskoleutbildningen än kvalitet.

Anf. 123 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag har förstått att det kan ha varit så, och jag vill uttryckligen dementera att detta skulle ha någon grund i min egen person.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1991/92:108 om handikappades möjligheter att genomföra högskoleprovet

Anf. 124 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Marianne Jönsson har frågat mig om vilka initiativ jag tänker ta för att ge människor med handikapp fullgoda möjligheter att genomföra högskoleprovet.

Fr.o.m. höstterminen 91 är högskoleprovet ett viktigt instrument för urval av studerande till utbildningar i högskolan. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) beslutar om provets utformning och de närmare reglerna för provgenomförandet. Det praktiska genomförandet av provningarna sköts av universitet och högskolor, som anordnar prov på ett antal orter vid två provtillfällen per år.

Många personer genomför provet, däribland ett antal handikappade. Det är angeläget att så långt som möjligt underlätta för dessa personer att genomföra provet, och redan i dag vidtas åtgärder. För rörelsehindrade anordnas provet i särskilda lokaler, och för synskadade förstoras provet upp.

Inom UHÄ pågår ett arbete med att ytterligare underlätta provgenomförandet för handikappade, bl.a. undersöker UHÄ möjligheterna att utforma provet i punktskrift och som talbok. De tekniska problemen går att lösa, men man behöver diskutera och analysera åtskilliga frågor som provtider, handikappdefinitioner etc. För vissa handikappade kan det bli fråga om att utforma ett särskilt prov.

Erfarenheter kommer under hösten bl.a. att hämtas från USA, som har mångårig vana av provverksamhet för handikappade.

Mot bakgrund av det arbete som pågår inom UHÄ tänker jag inte nu ta några initiativ i frågan.

Anf. 125 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret, utbildningsministern. Jag tycker att svaret andas kraftfullhet. Saker och ting är på gång. Jag skulle vara relativt nöjd om jag inte hade talat med vissa handikapporganisationer, bl.a. de unga synskadade. De är mycket bekymrade. De har nämligen haft kontakt med universitets- och högskoleämbetet, och de tycker att det inte händer någonting.

Högskoleprovet har kommit att bli så viktigt, eftersom det vid sidan om gymnasiebetyget är ett så viktigt urvalsinstrument. Man får inte utestänga den här gruppen av handikappade på grund av praktiska hinder. Det kan finnas problem. Redan år 1988 var unga synskadade i kontakt med skolbyrån på universitets- och högskoleämbetet. Då fanns det praktiska svårigheter att genomföra det här. Nu har så mycket hänt, och som utbildningsministern påpekade finns erfarenheter att hämta från t.ex. USA. Det skall vi ta lärdom av.

Jag tycker att det brådskar. Många högskoleprov har anordnats sedan de handikappade hade kontakt med högskoleämbetet. Jag tycker inte att de handikappade skall behöva vänta så mycket längre till. De är en viktig resurs och behöver ha tillgång till högre studier. Utbildningsministern säger att han nu inte tänker ta några initiativ i frågan. Jag vill betona ordet "nu" och fråga om utbildningsministern är beredd att skynda på om det inte händer något ganska snart. Jag förstår att sådant här också kan vara ganska kostsamt.

Anf. 126 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag kan försäkra Marianne Jönsson om att om det jag nu har redovisat inte händer kommer initiativ att tas för att handikappade skall ha samma möjligheter som alla andra att genomgå högskoleprovet. Det kan möjligen finnas skäl att påminna om vad som har inträffat efter det att hög-

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

skoleprovet introducerades. Högskoleprovets vikt, betydelse och volym har blivit något helt annat än vad riksdagen en gång förutsatte. En oändligt mycket större grupp av studerande går i dag igenom högskoleprovet. Detta får till konsekvens att ett antal bekymmer, svårigheter och praktiska överväganden har dykt upp som annars inte skulle ha blivit aktuella. Jag utgår ifrån att det är denna typ av aspekter som har medfört att åtgärderna har dröjt onödigt länge.

Anf. 127 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag känner till svårigheterna. De praktiska bekymren får inte lägga hinder i vägen. Jag förväntar mig nu att man har detta under bevakning från utbildningsdepartementet och att UHÅ skall göra det bästa för att göra det möjligt för handikappade att få tillgång till högre studier.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:121 om den konstnärliga utbildningen i högskolan

Anf. 128 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat mig om jag har för avsikt att ändra direktiven för utredningen om den konstnärliga utbildningen i högskolan.

Svaret på Ingela Mårtenssons fråga är nej. Jag anser att direktiven är bra och ser ingen anledning att ändra på dem.

Anf. 129 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att påpeka att min fråga har fått fel rubrik i föredragningslistan. Min fråga gäller den konstnärliga utbildningen och inte den kontinuerliga. Det ser litet konstigt ut.

Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Per Unckel tycker nu att direktiven är bra. I min fråga tog jag upp både direktiven och förutsättningarna. Jag fick inget svar när det gäller förutsättningarna.

Jag tycker att utredningen har mycket omfattande direktiv. Man skall se på hur utbildningen bedrivs, hur resurserna utnyttjas, utbildningens mål och inriktning skall analyseras och man skall titta på rekryteringen till utbildningen. Så småningom skall man komma fram till en utvecklingsplan som skall kunna ligga till grund för beslut om vilka utbildningslinjer som skall finnas liksom utbildningslinjernas mål, inriktning, studietid samt utbildningens dimensionering och lokalisering. Man skall således göra en mycket omfattande översyn, och enmansutredarna har fått ett mycket omfattande uppdrag.

Jag är mycket konfunderad över att en person skall åstadkomma allt detta, särskilt med tanke på att utredaren har arbetat vid en av de utbildningsinstitutioner som berörs och inte har fått stödet att kunna få ett omförordnande vid institutionen. Jag tycker att uppdraget borde ges till en större grupp. Det

är mycket viktigt att vi får en utbildning när det gäller de konstnärliga ämnen.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Anf. 130 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag beklagar att frågan har fått en felaktig benämning i föredragningslistan. Det kommer att justeras till protokollet.

Svar på frågor

Anf. 131 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Oaktat rubriceringen på kammarens föredragningslista har jag svarat på rätt fråga.

Jag förstår att Ingela Mårtensson och andra i kulturlivet kan ha synpunkter på ett och annat av det som har hörts ifrån denna och kanske även andra utredningar på detta område. Jag har haft att ta ställning till om en utredning som har arbetat under ett år och har tre månader kvar, skall ges nya direktiv, avbrytas eller t.o.m. förses med flera personer. Jag har dragit slutsatsen att det enklaste och för kulturlivet mest gangliga är att utredningen slutför sitt arbete. Sedan får vi alla i den form som utredningar normalt möter pröva dess resultat och komma fram till de slutsatser som kan forma en majoritet i denna riksdag. Jag försäkrar att i denna mening finns det ingen utredning som är öppnare än den som vi just nu diskuterar.

Anf. 132 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Nej, jag kan förstå att man i det här läget inte lägger ned en utredning som har hållit på så pass länge och har så pass kort tid kvar. Jag är dock oroad för att den här utredningen skall ligga till grund för alla de beslut som tas upp i direktiven. I så fall är det mycket viktigt vad som står i utredningen. Med tanke på uppdraget borde det ha getts till en större grupp personer, och det borde ha skötts på ett annat sätt. Det kanske inte går att göra så mycket åt det nu. Man måste dock se till detta när det gäller hur man skall använda sig av utredningen i framtiden och vilken grund den skall få.

Anf. 133 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag delar Ingela Mårtenssons uppfattning om vad man skulle ha gjort om man hade regerat för ett år sedan. Då hade jag nog också tillsatt en utredning som hade innehållit flera personer som därmed hade fått möjlighet att berika utredningsarbetet mer än vad som är möjligt i en enmansutredning.

Oavsett vilka slutsatser utredningen kommer fram till är det min avsikt att se till att kulturlivet i dess helhet och andra berörda organ i samhället får möjlighet att fritt diskutera dess slutsatser. På basis av den diskussionen skall regeringen sedan lägga fram sina förslag.

Anf. 134 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar så mycket för det beskedet. Det tror jag kommer att lugna en del som har varit oroliga för hur man skall använda utredningsresultatet. Jag hoppas att vi kommer att få en bra utbildning när det gäller konstnärliga yrken och det konstnärliga utövandet i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1991/92:102 om gymnasiereformen

Anf. 135 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Lena Hjelm-Wallén frågar om jag är beredd att ge besked om att det utvecklingsarbete som nu pågår i landets gymnasieskolor med anledning av gymnasiereformen inte kommer att kullkastas genom nya regeringsbeslut.

Som svar på den ställda frågan vill jag först hänvisa till regeringsförklaringen, där regeringen gav till känna sin avsikt att förstärka kvaliteten i gymnasieskolan, bl.a. genom att förstärka språkens ställning. I regeringsförklaringen står också att förlängningen av de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan ligger fast. Utifrån detta kommer jag att ge nya direktiv till läroplanskommittén. Självklart kommer detta att innebära att gymnasieskolan delvis kommer att få ett nytt innehåll.

Jag vill också slå fast att jag är positivt inställd till det utvecklingsarbete som bedrivs i gymnasieskolorna och jag följer det med stort intresse.

En förutsättning för att förberedelsearbetet i skolorna skall lyckas inför genomförandet av en ny gymnasieskola redan läsåret 1992/93 är emellertid att utbildningsplaner och kursplaner finns färdiga att användas ute på skolorna i god tid före skolstarten. Skolverket har emellertid pekat på de svårigheter som finns att på kort tid ta fram definitivt fastställda utbildnings- och kursplaner.

Jag är dock medveten om att kommunerna har stort behov att snabbt få besked om vilka förutsättningar som gäller för läsåret 1992/93 och jag verkar därför för att besked i denna fråga kommer att lämnas så fort som möjligt till kommunerna.

Anf. 136 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Jag betraktar skolministerns svar som ett positivt besked till gymnasieskolorna om att utvecklingsarbetet i huvudsak kommer att få fortsätta ungefär som planerat.

Det pågår just nu ett omfattande utvecklingsarbete i landets gymnasieskolor i enlighet med gymnasiereformen. Det skiljer naturligtvis mellan skolorna, men jag tror att man kan säga att det är ett sjudande utvecklingsarbete. Skolledningar och lärare är engagerade för att ge konkret innehåll åt denna reform.

På en del håll planerar man att starta utbildningsprogram redan till hösten, och då måste det hela vara klart redan till våren. Det är alltså uppenbarligen bråttom. Detta har jag fått klart för mig vid besök i gymnasieskolor och vid andra kontakter med gymnasieskolor.

En regering måste naturligtvis ha en viss handlingsfrihet, även sedan man accepterat förutsättningarna för ett lokalt utvecklingsarbete. Jag menar dock att det är viktigt att man tar till vara det positiva engagemang som finns ute i skolorna. Därför är det viktigt att den osäkerhet som grundar sig på moderaternas och folkpartiets tidigare åsikter om gymnasiereformen skingras. Med det svar som skolministern nu har givit anser jag att den oron borde vara skingrad. Jag hoppas att svaret skall vara en sporre i utvecklingsarbetet.

Anf. 137 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag är bekymrad att informationen kommit så sent som den gjort. Men jag är också bekymrad över att skolverket har aviserat problem med att ta fram en del av de förutsättningar som kommunerna måste ha. Man har haft ganska ont om tid under skolverkets uppbyggnadsskede, men jag har bett att få information om detta. Egentligen önskar jag att jag hade kunnat ge ett besked redan i går.

Moderaternas tidigare kritik kvarstår naturligtvis delvis. Det är emellertid så att den nuvarande regeringens politik bygger på en mycket stor tilltro till det engagemang som finns och till det utvecklingsarbete som pågår. Vi har en mycket stor öppenhet för variationer och annat. Vi har också i regeringsförklaringen slagit fast vilka ramar det är som gäller.

Det viktigaste för regeringen just nu är att försäkra sig om att det den skall svara för, dvs. att det kommer fram kursplaner och annat, verkligen blir gjort. Oavsett hur förändringarna skall genomföras, måste de grundas på kvalitet. Jag känner en viss otrygghet så länge skolverket inte har presterat vad man skulle. Jag tror att den 1 december satts upp som sista datum. Jag hoppas att man hinner slutföra arbetet till dess, och jag har också krävt besked av skolverket.

Anf. 138 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det är självklart att dessa grundläggande dokument måste finnas. De kommer nu ganska sent – tidsplanen för alla inblandade är ganska knapp. Vi hoppas emellertid att dessa dokument kommer så att skolledare, lärare och elever får se vad det är och hur det kan fungera. Om så inte blir fallet, får regeringen hantera den saken.

Vad jag emellertid ville förvissa mig om är att regeringen inte har några planer som skulle kunna kullkasta det förändringsarbete som är på gång. Detta är någonting som Beatrice Ask direkt har i sin hand. Jag hoppas jag tolkat Beatrice Asks besked korrekt, nämligen att projektet kommer att fortsätta.

Anf. 139 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag har gett det svar som jag kan med utgångspunkt i vad jag vet i dag. Man vet ju aldrig hur morgondagen ser ut. Min grundinställning är emellertid att vi skall arbeta i enlighet med de fattade besluten, och vi skall nu fylla dessa med innehåll, bl.a. med vad som sägs i regeringsdeklarationen.

Jag tror i alla fall att detta är ett positivt besked till kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:105 om demokratins värden i skolutvärderingen

Anf. 140 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Åke Carnerö har frågat mig om regeringen tänker vidta några åtgärder inom skolan mot de rasistiska tendenser som han ser avspeglade i framgångar för vissa extrema högerpartier i skolvalen.

Åke Carnerö har själv hänvisat till hur läroplanen hävdar vår demokratis väsentliga värden. Jag har redan tidigare i höst i den allmänpolitiska debatten markerat att regeringsförklaringens ord om människolivets okränkbarhet och den personliga integriteten inte bara får bli honnörsord. De är viktiga principer att slå fast.

Och där dessa principer skall slås fast än tydligare är i det kommande läroplansarbetet. Om läroplanen görs till ett mer handfast dokument än i dag, kan den ge bra stöd och ledning för dem som arbetar i skolans vardag också i den fråga vi nu talar om. Grunden till en sådan läroplan vill jag lägga med de nya direktiv för läroplansarbetet som jag räknar med att ge inom kort.

Det Åke Carnerö efterlyser är sådant som skolan skall göra redan i dag. Jag skall verka för att de nya läroplanerna inte blir mindre tydliga i denna sak. Jag vill också tillägga att man på civildepartementet avser att låta undersöka ungdomars inställning till bl.a. just rasism. Det kommer att ge en mer korrekt och rättvisande bild av våra ungdomars åsikter än de delvis helt felaktiga uppgifter som cirkulerat i pressen om hur de röstade i skolvalen.

Anf. 141 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Jag formulerade den här frågan i förra veckan efter att ha tagit del av en del inslag i Aktuellt. Där framgick det klart att det i vårt samhälle finns grupper och organisationer med klara rasistiska inställningar. Dessa grupper drar sig tydligen inte heller för våld.

Statsrådet hänvisar i svaret till läroplansarbetet. Jag är själv lärare och är naturligtvis intresserad av läroplansarbetet. På flera ställen i Lgr 80 framhålls de grundläggande demokratiska värderingarna. På ett ställe står att de vuxna skall förankra de etiska normerna i barnets egen personlighet och konkreta omvärld.

Problemet som jag ser det är att man inte utgår från någon värdemätare, från en bestämd livsåskådning. Jag anser att det skulle vara till gagn för den demokratiska fostran som Lgr 80 framhåller att utgå från en klart uttalad etik.

Eftersom skolan varit neutral när det gäller den fostrande rollen, har just människovärdet av eleverna inte direkt uppfattats som absolut och okränkbar. Jag vet att ordet "okränkbarhet" finns i läroplanen. Vad har statsrådet för synpunkt på detta?

Anf. 142 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är svårt att finna orsakerna till att vi har hamnat i denna situation. Det är trots allt de kristna värderingarna och den kristna etiken som ligger till grund för hela vårt samhälle, i varje fall i mångt och mycket. Egentligen finns det alltså en ganska tydlig förankring.

Det bekymmersamma är att lärare anser att det är svårt att ta upp frågan om vad som är rätt och fel och över huvud taget att hantera livsåskådningsfrågor. Detta är någonting som vi behöver diskutera mer ingående.

Det som i dag bekymrar mig litet när det gäller frågan om rasistiska tendenser är att man litet slarvigt utpekar ungdomar som betar sig illa i största allmänhet som rasister. Enligt de skolvalsundersökningar som gjorts kan

man i bara 31 skolor av 370 ta reda på vad som finns bakom rubriken "Övriga partier". I 12 av de 31 skolorna fanns inte en enda röst på något parti till höger om Ny Demokrati. De flesta röstade på Kalle Anka-partiet, AIK och annat. Det är alltså mycket diffust. Jag tror att det är viktigt att göra det som man inom civildepartementet funderar på att göra, nämligen att gå in och mer i detalj ta reda på vilka uppfattningar ungdomar har. Jag har nämligen en känsla av att ungdomar är mer vidsynta än vad vi tror.

Även om – det vill jag understryka – det är fråga om väldigt få ungdomar som har hamnat på den kant där man uppenbarligen inte begriper demokratiska värderingar, är det oerhört allvarligt och skäl för skolan att fundera över hur vi hanterar det och hur vi skall förebygga att utvecklingen fortsätter.

Anf. 143 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag är medveten om att detta är mycket svårt att undervisa om. Man kan i och för sig säga att hela skolan går ut på att vi fostrar barnen och ungdomarna i demokratisk anda. De grundläggande demokratiska värderingarna är som jag ser det naturligtvis alla människors lika värde, rätten till liv och människolivets okränkbarhet.

På ett annat ställe i regeringsförklaringen, i samband med vad som står om den medicinska och biologiska forskningen, påpekas att stora etiska problem kommer att uppstå. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Anser statsrådet att även svensk skolpolitik behöver en etisk förankring i kristendomen, just för att förstärka människovärdet och den demokratiska fostran?

Anf. 144 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag tror att man måste ha en klar grund när det gäller etiska frågor. Det är ju i viss mån det som man – i alla fall om man klarar av det – skall precisera eller föra ett resonemang kring i ett läroplansarbete. Den debatten skall vara till stöd för lärarna, och de dokument som kommer fram skall vara ett stöd för den diskussionen. Det är alltså viktigt.

Jag håller delvis med om att det är svårt att undervisa i dessa frågor och att det är svårt att hantera dem.

Men när det gäller de rasistiska tendenserna – jag vill gärna komma tillbaka till det – handlar det också om att inte alltid utgå från att det som dessa ungdomar ägnar sig åt är något genomtänkt. Det är fråga om förskräckligt mycket busliv, och det är ganska enkelt att bestämt ta avstånd från det och sätta upp precisa regler.

Jag tror alltså att man skall föra den seriösa och djupare debatten och genomföra ett arbete för att så att säga grunda rätt värderingar, men vi måste också sätta mycket tydliga gränser för vad vi accepterar i fråga om uppförande bland barn och ungdomar. Gör vi inte det, får vi ett allmänt busliv som kan utnyttjas av extrema krafter. Jag är litet rädd för att det är vad som har hänt på en del håll i Sverige.

Anf. 145 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Inte heller jag menar att man direkt skall stämpla en elev som rasist om eleven säger någonting dumt i något sammanhang. Det förekommer ju en mängd lögnar i vårt samhälle som är mycket lätta att bemöta.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Svar på frågor

Det viktiga är naturligtvis, och det tror jag vi är helt överens om, att samhället från alla nivåer ger klara signaler och gör det tidigt. Det står ju också i regeringsförklaringen, och det är väldigt viktigt.

Jag skulle vilja återknyta till något som statsrådet tog upp, nämligen läroplansarbetet. Jag arbetar i vanliga fall på mellanstadiet. Genom tillkomsten av Lgr 80 ändrades timplanen för de samhällsorienterade ämnena på mellanstadiet. Antalet veckotimmar i historia och samhällskunskap minskades från 89 till 75 under ett läsår, och antalet veckotimmar i religionskunskap minskades från 70 till 58 under ett läsår.

När man ibland pratar med de ungdomar som uttalar sig rasistiskt, förnekar en del av dem t.ex. historiens största brott under andra världskriget. Jag skulle vilja ta upp detta i samband med att vi diskuterar historielösheten. Det är ju mycket viktigt att vi kan dela med oss av den här kunskapen. Anser statsrådet att det utifrån min fråga kan vara motiverat att se över timplanen i just detta avseende?

Anf. 146 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Vi skulle kunna debattera timplanen och innehållet i läroplanen ganska ordentligt, men för det behövs längre tid än vad vi har till förfogande i dag.

Mitt svar på frågan är att man i första hand inte behöver mer timmar, utan man behöver ökad kvalitet. Man bör tillse att eleverna får den undervisning de faktiskt skall ha i de här ämnena. Det visar sig ju tyvärr i undersökningar i dag att det finns skolor där eleverna inte får undervisning i religionskunskap eller samhällskunskap. Det är fråga om upp till en tredjedel av skolorna. Det slår alltså mycket olika, och jag skulle vilja påstå att vi har fått litet problem med den likvärdiga utbildningen. Jag tycker kanske att det i dag är ett större problem än bristen på tid.

Anf. 147 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag är nöjd med svaret, och jag ber att få tacka så mycket för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:69 och 71 till näringsutskottet

Skrivelse
1991/92:68 till jordbruksutskottet

Anf. 148 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Valberedningen har föreslagit utökning av antalet suppleanter i utrikesutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet och jordbruksutskottet.

Under förutsättning att kammaren bifaller valberedningens förslag kommer val av ifrågavarande suppleanter att äga rum vid morgondagens sammanträde.

24 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1991/92:53 Förslag till ny lagstiftning för kabelsändningar m.m.

1991/92:72 Sänkt socialavgift till sjukförsäkringen

25 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 11 november

1991/92:42 av *Lennart Daléus* (c) till statsrådet Reidunn Laurén om patentfrågor i biotekniksammanhang:

Frågan om patent i biotekniksammanhang är alltmer omdiskuterad. Den gäller bl.a. frågan om patent skall ges på organismer – bakterier, växter och djur – framställda med hjälp av genteknik. Men den gäller också frågan om patent skall kunna ges på delar av den mänskliga arvmassan och t.ex. hormoner som i sig är naturligt förekommande men som med utnyttjande av delar av den mänskliga arvmassan, framställts i laboratoriemiljö. Patentdiskussionen gäller också isolerade naturligt förekommande organismer.

Begrepp som "biologiskt förfarande", "växtsorter" resp. "djurraser" är centrala i diskussionen om patent i biotekniksammanhang. Det kan i detta sammanhang vara värt att framhålla att det i dag finns ett fungerande växtförädlarskydd.

Sverige är i patentfrågor bl.a. anslutet till den europeiska patentkonventionen (EPC).

I Sverige arbetar genteknikberedningen med i dessa sammanhang "övergripande immaterialrättsliga frågor". Beredningen beräknas ha slutfört sitt arbete under hösten 1992. Under tiden fortskrider runt om i världen diskussioner och ställningstaganden direkt eller indirekt till sådana frågor som hänger samman med den aktuella patentfrågan. I flera av dessa diskussioner deltar Sverige. Bland dessa diskussioner kan bl.a. nämnas GATT-överläggningarna, EES/EG-diskussionerna och förberedelserna inför FNs konferens om miljö och utveckling.

Jag vill fråga statsrådet:

1. I vilka internationella sammanhang deltar Sverige där patent på gentekniskt förändrade organismer; isolerade, naturligt förekommande organismer; delar av mänsklig arvs massa eller hormoner framställda med hjälp av sådana delar diskuteras?
2. Vilka uppfattningar i de aktuella patentfrågorna framför Sverige i dessa resp. sammanhang?
3. Medför Sveriges deltagande i de aktuella internationella diskussionerna något bindande ställningstagande till de aktuella patentfrågorna?

26 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 11 november

1991/92:123 av *Britt Bohlin* (s) till arbetsmarknadsministern om arbetslösheten inom Åmåls kommun:

Arbetslösheten i Åmål har länge legat på nivån 5–6 %, beroende på ett flertal företagsnedläggelser. I dagarna har vi blivit varse att ytterligare ett dråpslag kan komma att drabba kommunen. I SJs verkstad med drygt 300 anställda diskuteras för närvarande väsentliga nedskärningar eller total nedläggning. Detta skulle för Åmåls del innebära att arbetslösheten ökade från 5,8 % till runt 10 % öppen arbetslöshet. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt.

Vad avser arbetsmarknadsministern att vidta för åtgärder för att detta inte skall ske?

1991/92:124 av *Ingbritt Irhammar* (c) till justitieministern om introduktionen av nya nämndemän:

Riksdagen anvisade 5 milj.kr. hösten 1988 för att förbättra kunskaperna hos nämndemännen. Syftet var att ge grundläggande kunskaper om verksamheten vid domstolarna och andra kunskaper för att delta i rättskipningsarbetet. Den gjorda satsningen har ansetts ge goda effekter och var därför mycket värdefull.

Årets val innebär att ett antal nya nämndemän tillträder vid domstolarna. Det vore av stort intresse att även dessa nämndemän kunde få del av informationsinsatser om domstolarnas verksamhet.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga:

Ämnar justitieministern verka för att medel anslås för informationsinsatser till nyvalda nämndemän i likhet med vad som tidigare skett?

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 14 § anf. 99 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Prot. 1991/92:23
12 november 1991

Vid protokollet

OLOF MARCUSSEN

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Tisdagen den 12 november

1 §	Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
2 §	Justering av protokoll.	1
3 §	Svar på fråga 1991/92:76 om handläggningen av investeringsfond- särenden.	1
	Näringsminister Per Westerberg (m)	
	Göte Jonsson (m)	
4 §	Svar på frågorna 1991/92:81, 118 och 119 om turismen m.m. . .	2
	Näringsminister Per Westerberg (m)	
	Lennart Nilsson (s)	
	Tage Pahlsson (c)	
	Sigge Godin (fp)	
5 §	Svar på fråga 1991/92:104 om sysselsättningen i Västerås.	9
	Näringsminister Per Westerberg (m)	
	Yngve Wernersson (s)	
6 §	Svar på fråga 1991/92:101 om småföretagssatsningen i Tanzania	11
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Birgit Henriksson (m)	
7 §	Svar på fråga 1991/92:109 om distributionen av hjälpsändningar till Baltikum.	14
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Bengt Dalström (nyd)	
8 §	Svar på fråga 1991/92:113 om Iran och de mänskliga rättigheterna	16
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Bengt Hurtig (v)	
9 §	Svar på fråga 1991/92:99 om Försäkringsbolaget Njords konkurs, m.m.	19
	Statsrådet Bo Lundgren (m)	
	Birger Andersson (c)	
10 §	Svar på fråga 1991/92:106 om momsen och teatrarna.	23
	Statsrådet Bo Lundgren (m)	
	Lennart Fridén (m)	
11 §	Svar på fråga 1991/92:120 om bostadsproduktionen	25
	Statsrådet Bo Lundgren (m)	
	Ulf Lönnqvist (s)	
12 §	Svar på fråga 1991/92:122 om åtgärder för att hindra ett bygg- stopp	29
	Statsrådet Bo Lundgren (m)	
	Anita Gradin (s)	
13 §	Svar på fråga 1991/92:107 om familjepolitiken	32
	Socialminister Bengt Westerberg (fp)	

Roland Larsson (c)	
14 § Svar på fråga 1991/92:112 om telefonkostnaderna för pensionärer m.fl.	35
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Bengt Hurtig (v)	
15 § Svar på fråga 1991/92:111 om presstödet	37
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Thage G Peterson (s)	
16 § Svar på fråga 1991/92:115 om fördelningen av flyktingärenden mellan rättshjälpsbiträden	40
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Sten Söderberg (nyd)	
Ajournering	41
Återupptagna förhandlingar	41
Meddelande om muntliga frågor till statsråd den 14 november	42
Förste vice talmannen	
17 § Svar på fråga 1991/92:65 om svenska utbildningar och EG. ...	42
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Lars Sundin (fp)	
18 § Svar på fråga 1991/92:108 om handikappades möjligheter att genomföra högskoleprovet.	44
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Marianne Jönsson (c)	
19 § Svar på fråga 1991/92:121 om den konstnärliga utbildningen i högskolan	46
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Förste vice talmannen (om rättelse av frågans rubrik)	
20 § Svar på fråga 1991/92:102 om gymnasiereformen	48
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Lena Hjelm-Wallén (s)	
21 § Svar på fråga 1991/92:105 om demokratins värden i skolundervisningen	49
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Åke Carnerö (kds)	
22 § Hänvisning av ärenden till utskott	52
23 § Meddelande om val	53
Förste vice talmannen	
24 § Bordläggning	53
25 § Anmälan om interpellation	
1991/92:42 av Lennart Daléus (c) om patentfrågor i biotekniksamarthang	53
26 § Anmälan om frågor	
1991/92:123 av Britt Bohlin (s) om arbetslösheten inom Åmåls kommun	54
1991/92:124 av Ingbritt Irhammar (c) om introduktionen av nya nämndemän	54

